

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Vybrané občanské konflikty v Africe a jejich dopad na soudobou Evropu

Bakalářská práce

Studijní program: B1301 – Geografie

Studijní obor: 1301R022 – Aplikovaná geografie

Autor práce: Jakub Špalek

Technická univerzita v Liberci
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jakub Špalek**
Osobní číslo: **P16000310**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Aplikovaná geografie**
Název tématu: **Vybrané občanské konflikty v Africe a jejich dopad na soudobou Evropu**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Rešerše relevantních časopiseckých a knižních zdrojů
2. Výběr občanských konfliktů a jejich analýza
3. Politicko-geografický vývoj v soudobé Evropě
4. Analýza důsledků občanských konfliktů na dění v soudobé Evropě

Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: cca 45 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

ELBADAWI, I. SOMBANIS, N. Why are there so many civil wars in Africa? Understanding and preventing violent conflict, Journal of African Economies, 2000
ILIFFE, J. Afrika a Afričané, Praha: Vyšehrad, 2001
KLÍMA, J. Dějina Afriky, Praha: NLN, 2002
RUDINCOVÁ, K. Konflikt v Jižním Súdánu: příčiny a možnosti řešení, Mezinárodní politika, 2016
ZÁHOŘÍK, J. Ohniska napětí v postkoloniální Africe, Praha: Karolinum, 2012

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. František Murgaš, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: 10. září 2018
Termín odevzdání bakalářské práce: 10. prosince 2018

prof. RNDr. Jan Písek, CSc.
děkan

doc. RNDr. Kamil Zágoršek, Ph.D.
vedoucí katedry

dne 10. 10. 2018

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu práce RNDr. Františku Murgašovi, Ph.D. za jeho skvělý přístup, cenné rady a připomínky při tvorbě této práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá občanskými konflikty v Africe. Hlavní metodou práce bude politicko-geografická analýza. V úvodní části práce zde bude vysvětlen a vymezen pojem občanská válka, dále bude konkretizován na území Afriky. V druhé části bude představena historie kontinentu, jenž měla na budoucí vývoj zásadní vliv. Ve třetí části budou představeny mnou vybrané občanské konflikty v jednotlivých státech. V rámci každého konfliktu se budu zabývat příčinami vzniku, samotným konfliktem, a nakonec vývojem po skončení konfliktu. V poslední části práce budu rozebírat současný vývoj v Africe a dopad občanských konfliktů na soudobou Evropu.

Klíčová slova: Afrika, občanské konflikty, politicko-geografická analýza

Anotation

This thesis focuses on civil conflicts in Africa. The main method of work will be political-geographic analysis. The introductory part of the thesis will explain and define the concept of civil war, then it will be concretized in the territory of Africa. In the second part, the history of the continent, which had a decisive influence on the future development, will be presented. In the last part, selected civil conflicts will be presented. Within each conflict, I will focus on the causes of the conflict, the conflict itself and also post-conflict development. In the last part I will analyze current developments in Africa and the impact of civil wars on the contemporary Europe.

Key words: Africa, civil conflicts, political-geographic analysis

Obsah

Úvod.....	10
1 Občanské konflikty.....	12
1.1 Typy občanských konfliktů.....	12
1.2 Faktory vzniku občanského konfliktu.....	13
1.3 Občanské konflikty v Africe.....	13
2 Dějiny Afriky.....	17
2.1 Období před kolonizací.....	17
2.2 Kolonizace.....	19
2.2.1 Začátek kolonizace.....	19
2.2.2 Rozdělení Afriky.....	20
2.3 Dekolonizace.....	22
2.3.1 Začátek dekolonizace.....	23
2.3.2 Osamostatnění Afriky.....	24
3 Vybrané občanské konflikty.....	26
3.1 Rwanda.....	26
3.1.1 Vývoj před genocidou.....	27
3.1.2 Genocida 1994.....	30
3.1.3 Rwanda po genocidě.....	32
3.2 Súdán a Jižní Súdán.....	33
3.2.1 Příčiny konfliktu.....	34
3.2.2 Konflikt v Dárfúru.....	36
3.2.3 Současný Súdán.....	37
3.3 Etiopie a Eritrea.....	38
3.3.1 Příčiny konfliktu.....	39
3.3.2 Země po rozdělení.....	41
3.4 Mali.....	43
3.4.1 Příčiny konfliktu.....	44
3.4.2 Občanská válka od roku 2012.....	45
3.4.3 Mali po konfliktu.....	47
4 Afrika v 21. století.....	48
5 Dopad občanských konfliktů na soudobou Evropu.....	52
5.1 Migrační krize.....	52
5.2 Finanční pomoc.....	55
5.3 Vojenská pomoc.....	57
Závěr.....	59
Seznam použitých zdrojů.....	62

Seznam ilustrací

Obr. 1: Počet konfliktů v Africe od roku 1950.....	16
Obr. 2: Africké státní útvary v období před kolonizací.....	18
Obr. 3: Rozdělení Afriky roku 1945.....	22
Obr. 4: Mapa Rwandy.....	26
Obr. 5: Počet usmrcených osob během genocidy podle obcí na 10 000 obyvatel.....	32
Obr. 6: Mapa Súdánu.....	33
Obr. 7: Mapa Jižního Súdánu.....	34
Obr. 8: Rozdílnosti Severního a Jižního Súdánu.....	36
Obr. 9: Mapa Etiopie.....	38
Obr. 10: Mapa Eritrei.....	39
Obr. 11: Eritrejská válka za nezávislost 1961 -1991.....	41
Obr. 12: Problematické oblasti na hranici Etiopie a Eritrei.....	42
Obr. 13: Mapa Mali.....	44
Obr. 14: Území Azawadu.....	46
Obr. 15: Migranti na cestě do Španělska.....	54
Obr. 16: Čeští vojáci připravující se na misi v Mali.....	58

Seznam tabulek

Tabulka 1: Kategorie afrických států podle recidivy občanských válek.....	15
Tabulka 2: Růst populace ve vybraných afrických městech (1931 – 1960).....	24
Tabulka 3: Vybrané údaje o Rwandě.....	27
Tabulka 4: Vybrané údaje o Súdánu.....	33
Tabulka 5: Vybrané údaje o Jižním Súdánu.....	34
Tabulka 6: Vybrané údaje o Etiopii.....	38
Tabulka 7: Vybrané údaje o Eritrei.....	39
Tabulka 8: Vybrané údaje o Mali.....	43
Tabulka 9: Index lidského rozvoje v afrických státech bez konfliktu.....	48
Tabulka 10: Index lidského rozvoje v afrických státech s konfliktem.....	48
Tabulka 11: HDP na obyvatele Asie a Afriky v USD.....	49
Tabulka 12: HDP na obyvatele vybraných afrických států v USD.....	49
Tabulka 13: Index vnímání korupce ve vybraných afrických státech.....	50
Tabulka 14: Procento vysokoškolsky vzdělaných obyvatel ve vybraných státech.....	51
Tabulka 15: Počet uprchlíků přijatých evropskými státy v roce 2015.....	53
Tabulka 16: Země původu migrantů ze Subsaharské Afriky žijících v Evropě.....	54
Tabulka 17: Roční příjmy afrických ekonomik.....	56
Tabulka 18: Roční výdaje afrických ekonomik.....	56
Tabulka 19: Probíhající mise OSN na území Afriky.....	58

Seznam použitých zkratek

ADC – Demokratická aliance 23. května pro změnu

AEF – Afrique équatoriale française (Francouzská Rovníková Afrika)

ALF – Azania Liberation Front (Azánská osvobozenecká fronta)

AOF – Afrique occidentale française (Francouzská Západní Afrika)

CPP – The Convention People's Party (Strana lidových úmluv)

EPLF – Eritrean People's Liberation Front (Eritrejská lidová osvobozenecká fronta)

HDP – Hrubý domácí produkt

JEM – Justice and Equality Movement (Hnutí za spravedlnost a rovnost)

NATO – North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická aliance)

NDA – National Democratic Alliance (Národní demokratická aliance)

OAJ – Organisation of African Unity (Organizace africké jednoty)

OAU – Organization of African Unity (Organizace africké jednoty)

OCHA – United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs

OSN – Organizace spojených národů

RPF – Rwandan Patriotic Front (Rwandská vlastenecká fronta)

SANU – Sudan African National Union (Súdánská africká národní unie)

SPLA – Sudan People's Liberation Army (Súdánská lidová osvobozenecká armáda)

SPRP – National Democratic Alliance (Súdánská lidová revoluční strana)

UNAMID – United Nations Mission in Darfur

UNAMIR – United Nations Assistance Mission for Rwanda

UNITA – The National Union for the Total Independence of Angola

UNHCR – United Nations High Commissioner for Refugees

USD – United States dollar (Americký dolar)

Úvod

Africké státy až na určité výjimky patří mezi nejchudší a nejzaostalejší na planetě. V dějinách afrického kontinentu se událo hodně významných událostí, jejichž následky ovlivňují kontinent dodnes. Velký vliv na dějiny a vývoj má také Západ, ať už v podobě kolonizace, nebo v současné době v podobě rozvojové a humanitární pomoci, která do afrických regionů ve velké míře proudí. Ovšem pomoc nedosahuje takových výsledků, jakých by bylo zapotřebí.

Velkou roli v historii Afriky hrála kolonizace a později dekolonizace. Kontinent se díky těmto událostem nemohl vyvíjet svým vlastním směrem bez ovlivnění Evropanů. Evropané bez znalosti místních poměrů utvořili hranice svých kolonií, tak jak jim to přišlo za vhodné a uzavřeli tak několik národů mezi hranice jednoho státu. To později vyústilo v několik územních sporů, občanských válek a jiných válečných konfliktů. Právě tyto události omezují některé africké státy v rozvoji.

Téma bakalářské práce zabývající se občanskými konflikty v Africe jsem si vybral z toho důvodu, že problémy, se kterými se africký kontinent potýká, do velké míry ovlivňují dění v Evropě a v celém západním světě. Rozpadající se, nestabilní státy sužované válečnými konflikty jsou plné lidí utíkající na Západ za lepším životem. Další důvodem, proč jsem si toto téma vybral je jeho komplexnost a také to, že si myslím, že mu není věnována dostatečná pozornost.

Cílem této bakalářské práce je analýza občanských konfliktů v Africe, příčin, které k nim vedly a dopad konfliktů na soudobou Evropu. V první části práce se budu zabývat obecnou teorií občanských konfliktů. Vymezím zde základní pojmy a popíši jejich typy a příčiny. Poté se zaměřím konkrétněji na teorii konfliktů v Africe. Ve druhé části se budu zabývat historií kontinentu, především těmi historickými obdobími, které měli na současný stav největší vliv. Stručně zde popíši období před kolonizací a poté se budu zabývat těmi nejvýznamnějšími obdobími, kterými jsou kolonizace a dekolonizace, jenž měli zásadní vliv na formování celého kontinentu.

Nedílnou součástí bude i přehled vybraných občanských konfliktů a jejich analýza. Mezi tyto konflikty jsem zařadil události ve Rwandě, kde byly příčiny konfliktu především etnické. Dále konflikt v Súdánu, kde hlavními faktory bylo

náboženství a přírodní zdroje. Jako třetí jsem vybral Etiopii a Eritreu především kvůli odlišné historii od ostatních států. Zde se jednalo o separatismus a náboženství. Posledním konfliktem bude občanská válka v Mali, a to zejména kvůli zapojení českých vojáků. U každého konfliktu popíši příčiny, průběh konfliktu, jeho důsledky a současný stav. Poslední část práce bude obsahovat diskusi o současném vývoji v Africe a také dopady konfliktů na soudobé dění na evropském kontinentu. Pojem současné dění vymezuji, jako dění v 21. století.

1 Občanské konflikty

Občanský konflikt je vojenský konflikt minimálně dvou soupeřů zahrnující relativně velkou, vojensky vybavenou povstaleckou organizaci, disponující rekruty, kteří bojují na plný úvazek, což odlišuje občanský konflikt od běžných výtržností, terorismu, zločinů a genocidy. Jedná se tak o akt napadení zaměřený proti svrchované autoritě. Pro občanské konflikty je nutná kvantifikace, aby je bylo možné odlišit od jiných méně závažných forem násilí. Intenzita bývá zpravidla vyjadřována počty mrtvých. Hranice mrtvých se u různých autorů objevují jiné. Můžeme se setkat s vymezením 1000 mrtvých za rok. Dále trochu komplikovanější vymezení, více než 100 mrtvých za rok, zároveň 1000 za celý konflikt a zároveň nesmí být nižší než 500 za tři roky. Také se můžeme setkat s hranicí 1000 mrtvých za celý konflikt a ročním průměrem více jak 100 (Binková, Krahulec, 2016).

1.1 Typy občanských konfliktů

Někteří autoři konflikty klasifikují dle aktérů (mezinárodní a domácí), jiní dle cíle na útočné a obranné. Dále se můžeme setkat s občanskými konflikty protirežimními, autonomistickými nebo secesionistickými. Občanské konflikty vyžadují konflikt mezi vládou a jinou skupinou v rámci státu. Subjektů může být také mnoho. Například oddíly sebeobrany a milicí – ozbrojení vesničané, kteří nejsou odloučeni od rodinného života a normálního pracovního procesu. Dalším subjektem může být regionální vojsko, což jsou bojovníci působící mimo svou domovskou vesnici nebo město. Ve většině konfliktů vystupuje i pravidelná armáda, což je klasická armáda operující po celé zemi. Kromě těchto tří subjektů se můžeme setkat ještě s různými partyzánskými skupinami. Fearon rozlišuje pět typů občanské války, z toho čtyři se mohou vyskytnout v Africe. Jsou to války vyplývající z vojenských převratů a lidských povstání, války protikoloniální, války mezi okrajovými etnickými skupinami a státem podporovanými migranty dominantní etnické skupiny, a konflikty, kdy povstalecká skupina nemá přístup k přírodním zdrojům. Tím pátým s Afrikou nesouvisejícím typem jsou konflikty vyplývající z rozpadu Sovětského svazu (Binková, Krahulec, 2016).

1.2 Faktory vzniku občanského konfliktu

Příčin vzniku občanských konfliktů může být také mnoho. Já zde popíši pouze ty základní a nejčastější, které ve svém díle z roku 2016 uvádějí autoři Binková a Krahulec. První příčinou jsou etnické důvody. Ty jsou založeny na vědomí národních zvláštností. Aby se toto vědomí stalo příčinou ozbrojeného konfliktu, je nutné, aby se objevil strach ze ztráty národní či etnické specifičnosti, či se vytvořila vize nadřazenosti mezi národy. Mezi etnické faktory můžeme zařadit i náboženské důvody. Konflikty z náboženských důvodů se vedou od doby, kdy náboženství vznikla.

Další příčinou mohou být ekonomické faktory. Příčinou konfliktu se stává selhání ekonomického rozvoje. Jedná se o nedostatek ekonomického růstu, malé HDP i HDP na obyvatele a závislost na primárních přírodních zdrojích. Někteří vědci říkají, že čím je nižší příjem na obyvatele, tím je vyšší riziko vzniku občanského konfliktu.

Třetí příčinou jsou politické faktory. Politický systém ovlivňuje rizikovost výskytu občanského konfliktu. Studie ukazují, že v demokratických zemích je pravděpodobnost vzniku konfliktu nižší. Politická demokracie a dodržování lidských svobod jsou spojeny s menším rozhořčením, a tak menší pravděpodobností vzniku konfliktu. Pokud demokratickou zemi postihne občanský konflikt, pravděpodobně čelí povstalecké skupině, která nemá zájem na demokracii přistoupit. (Binková, Krahulec, 2016).

1.3 Občanské konflikty v Africe

V případě konfliktů a ohnisek napětí v Africe se více než jinde na světě setkáváme s vlivem kolonialismu. V důsledku kolonialismu došlo k přeměně nejen území přímo kolonizovaných, ale i těch, která byla zasažena nepřímě. Většina afrických zemí zažila nějakou formu konfliktu teprve po roce 1990. Kontinent tak získával podobu zón chronického násilí, epidemií, chudoby a dalších negativních jevů.

Záhořík 2012 uvádí dvě teorie, které postkoloniální konflikty v Africe vysvětlují. První teorie říká, že konflikty jsou výsledkem krize státu a vládnutí. Krizí státu můžeme mít namysli například jeho úplnou absenci, jako v Somálsku, nebo přítomnost nějakého autoritativního režimu. Druhou teorií je krize identity, která s krizí státu úzce souvisí. Africké státy vznikaly, jako umělé výtvořiny v éře kolonialismu a neexistovalo zde žádné

společné národní povědomí. Velmi často se o afrických konfliktech hovoří ve spojení s termínem etnicita nebo etnický konflikt. Samotný termín má původ v úsilí evropské civilizace k hledání rasových kategorií. V koloniální éře musel být každý Afričan zařazen do nějaké kategorie nebo kmene. Kmeny byly utvářeny na základě domnělých jednotlivých znaků jako například jazyk, kultura a historie. Vznikaly tak první etnické mapy s jasně vymezenými teritorii oddělující jeden kmen od druhého. Zdůrazňování etnicity jako prostředku pro organizaci či mobilizaci lidí, vytváří potenciál k politické manipulaci tím, že může podporovat aspekty rozdílnosti a odlišnosti.

Dalším faktorem umožňující přetrvávání konfliktů může být kriminalizace státu. Kriminalizace může mít podobu například nelegálního obchodu s lidmi, drogami, nukleárním materiálem, pirátství a banditismus, ohrožování životního prostředí, ekonomické zločiny, zneužívání ozbrojených sil a používání násilí vůči skupině obyvatel. Světová banka definuje šest oblastí vládnutí, které slouží jako indikátor, podle nichž jsou jednotlivé země hodnoceny. Dalším faktorem je hranice a teritorialita. Hranice mezi jednotlivými africkými státy byly ve velké většině narýsovány na konci devatenáctého století a jen malé množství hranic vzniklo přirozeným historickým vývojem. Teritorialita představuje jeden ze základních principů vzniku konfliktů.

Poslední problém může představovat občanství. Statisíce lidí se ocitají v beznadějně situaci, kdy nemají žádná práva v zemi, kde žijí. Politická elita v dané zemi dopřává jedné části populace privilegia, která jsou druhé části na základě občanství odepírána. Například obyvatelé určité minority nemohou zaregistrovat své děti do školy, nemohou získat cestovní dokumenty, nebo nemohou získat zaměstnání bez pracovního povolení (Záhořík, 2012a; Elbadawi, Sambanis, 2000).

Tabulka 1: Kategorie afrických států podle recidivy občanských válek

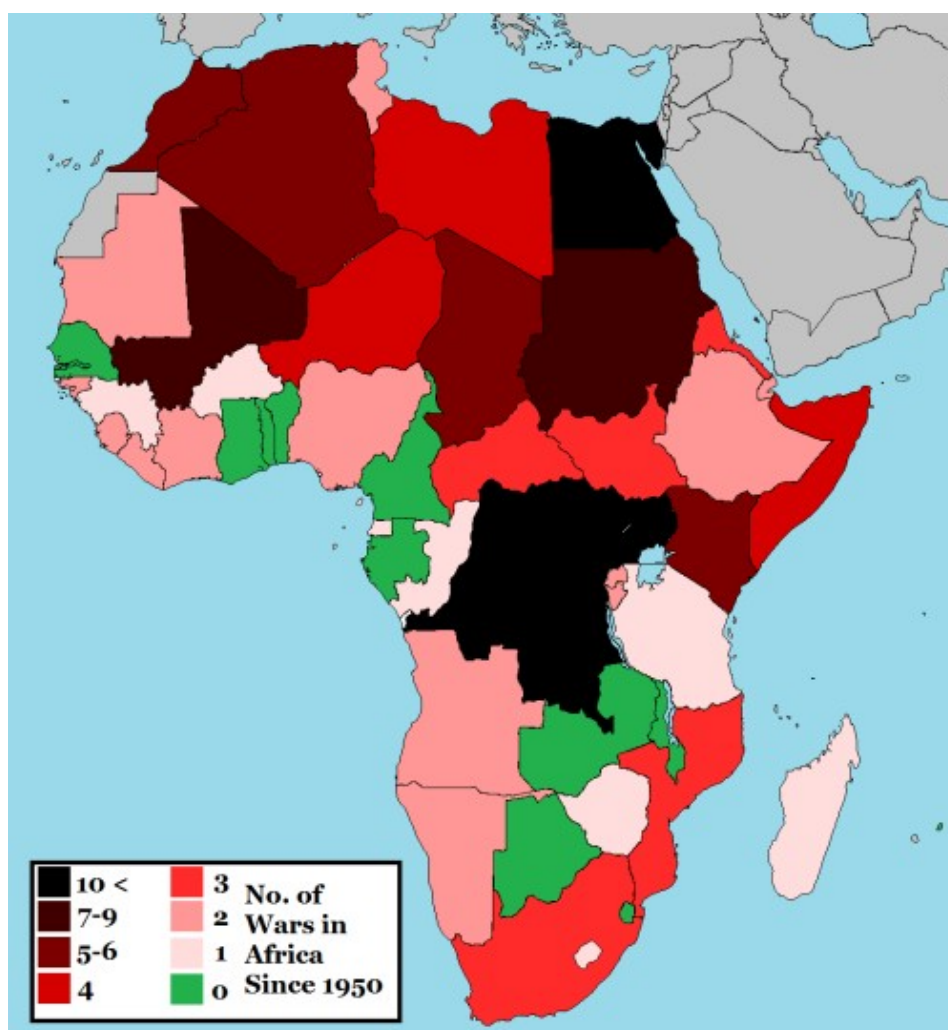
Kategorie 1	Kategorie 2	Kategorie 3
Rwanda	Zimbabwe	Benin
Burundi	Keňa	Botswana
Dem. Republika Kongo	Uganda	Mauricius
Súdán	Mali	Zambie
Mosambik	Niger	Malawi
Angola	Etiopie	Gambie
Nigérie	Somálsko	Pobřeží slonoviny

Zdroj: Záhořík, 2012a

Z přiložené tabulky může vidět, jak rozděluje africké státy podle recidivy občanských válek Jan Záhořík. V první kategorii máme státy, kde došlo k opakování občanského konfliktu. Ve druhé kategorii jsou státy, které si občanskou válkou prošly, ovšem bez její recidivy. Třetí kategorie sdružuje státy, kde žádný závažnější konflikt nebyl. Rozeznáváme dva typy občanských konfliktů, které se odehrávají ve dvou základních rovinách. V jednom případě je stát jedním z účastníků konfliktu. Ve druhém případě stát v konfliktu nijak nefiguruje. Konflikt se odehrává mezi dvěma a více skupinami, stát je pouze jako řešitel nebo moderátor. Vzniku konfliktů přispívají nacionalistická a separatistická hnutí. Tato hnutí jsou v Africe spíše vzácná i přes to, že mnoho států spravuje rozsáhlá území bez rozvinuté infrastruktury a s velkým nerostným bohatstvím. Jediné úspěšné separatistické hnutí proběhlo v Eritrei, která se odpojila od Etiopie. Ostatní hnutí byla neúspěšná. Jedním z důvodů neúspěchu je existence mezinárodních ustanovení OSN a OAU, která říkají, že koloniální hranice jsou dále nedělitelné.

Dalším důvodem ke vzniku konfliktů může být přítomnost marginalizované mládeže, rebelů nebo partyzánů. Tyto skupiny vznikaly v afrických státech koncem sedmdesátých let dvacátého století. Jejich vznik souvisel se zhoršující se ekonomickou situací jednotlivých zemí Afriky, vysokou nezaměstnaností, regionálními rozdíly, korupcí a klientelismem. První úspěšné hnutí byly Ozbrojené síly severu v Čadu. Existenci těchto skupin často provází vykořisťování místních ekonomických surovin či

trhů, cílem bývají především diamanty, zlato, koltan nebo slonovina. Těmto skupinám nejde o boj proti nepříteli ale o udržování boje či násilí kvůli vlastnímu profitu nebo obohacování. Dalšími problémy působící konflikty mohou být regionální a sociální marginalizace a již zmiňovaný boj o přírodní zdroje. V nedemokratických a autoritářských režimech se může identita objevovat jako mobilizační a jednotící faktor dané bojující skupiny. Napětí kvůli přírodním zdrojům nastává ve chvíli, kdy každá skupina přistupuje k přírodním zdrojům v dané oblasti jinak. Střety a násilnosti doprovází například těžbu ropy v Nigérii (Záhořík, 2012a ; Elbadawi, Sambanis, 2000).

Obr. 1: Počet konfliktů v Africe od roku 1950

Zdroj: Maps on the web, 2015

2 Dějiny Afriky

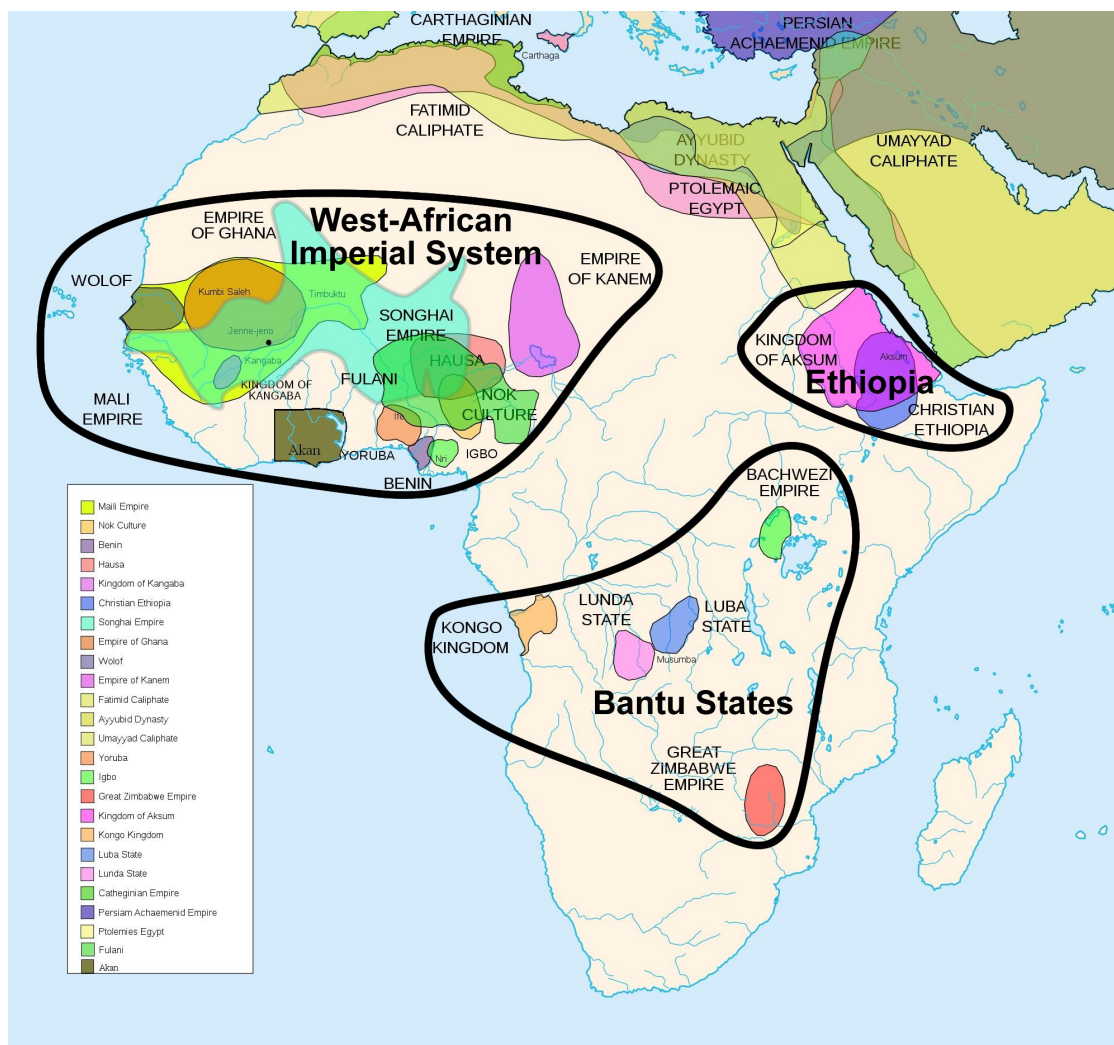
Africké dějiny jsou stejně staré jako dějiny celého lidstva, jelikož je právě tento kontinent nejstarším obydleným územím na naší planetě. První příslušníci lidské rasy se zde začali objevovat v období před 4,2 – 1,3 miliony lety a jejich ostatky byly nalezeny v Čadu, Keni a Etiopii. Africký kontinent se od doby prvního osídlení až do začátku kolonialismu vyvíjel svým vlastním směrem bez ovlivnění Evropanů.

2.1 Období před kolonizací

Toto období bylo obtížně sledovatelné, jelikož na území jižně od Sahary se místní komunity neustále pohybovaly a stěhovaly v nepřítli zalidněném prostředí. Začali vznikat rané státní útvary v regionech s příznivými přírodními podmínkami. Jednalo se především o západní část Súdánu, území v jihovýchodní Africe mezi řekami Limpopo a Zambezi, v Konžské pánvi a později v Guinejském zálivu. Obyvatelé těchto státních útvarů byli především svobodní rolníci a pastevci, nejnižší společenskou vrstvou zde byli otroci. Hierarchie byla přirozenou součástí této společnosti. V tomto období ještě Afrika za Evropou tolik nezaostávala. Svědčí o tom záznamy Evropanů, kteří obdivovali africký obchod a sílu některých domorodých států. Despekt vůči Afričanům se začal rodit až s počátkem otrokářství. V této době byly některé státní útvary dokonce velmi bohaté. Díky místnímu bohatství zde mohl probíhat rozvoj vědy, především astronomie (Klíma, 2012).

Zásadní přelom v africké historii nastává na konci patnáctého století a začátku století šestnáctého. Nebyl zapříčiněn vnitřním vývojem v Africe samé, ale novými dynamickými silami, které vznikly mimo kontinent. Jednalo se především o expanzi evropských národů, nejdříve Španělů poté Portugalců a také rozšíření turecké hegemonie ve středomoří. Následky byly pro Afriku především negativní. Sever kontinentu s výjimkou Maroka se stal součástí osmanského impéria. Objevením Ameriky a nalezením nových námořních cest do Indie se změnil hlavní námořní cesty světového obchodu. Obchod se přenesl z Indického oceánu a Středozemního moře na Atlantik. Islámský svět díky tomu ztratil privilegovanou pozici a své bohatství. Následky nejvíce pocítila část Afriky na jih od Sahary, jelikož zde bylo navázáno mnoho obchodních vztahů. Rovný obchod se najednou změnil na lov na černé otroky.

Evropané nejvíce ovlivnili západní část Afriky, která byla do té doby od ostatního světa téměř izolovaná. Rozvinul se tu také obchod s černými otroky a následky na zdejší společnost byly především negativní. Jedno z mála pozitiv, které sem Evropané přinesli bylo dovezení nových plodin původem z Ameriky. Jednalo se především o kukuřici, manioky, arašidy a tabák (Hrbek, 1966).

Obr. 2: Africké státní útvary v období před kolonizací

Zdroj: Wikipedia, 2009

2.2 Kolonizace

Pojem kolonizace může mít dva významy. Prvním je osidlování do té doby neosídlených částí země. Ovšem v souvislosti s africkým kontinentem budu tento pojem používat jako rozšiřování moci jednoho národa nad územím a lidem národa jiného. Hlavními důvody této kolonizace bývají zájmy ekonomické, politické, kulturní i náboženské.

2.2.1 Začátek kolonizace

Kolonizace byla umožněna technologickým a hospodářským pokrokem v Evropě. Kolonizátory hnala za objevováním nového světa především touha po bohatství, zlatě, stříbře, vzácném koření a luxusních látkách. Dalšími důvody bylo nalezení přímé obchodní cesty do Indie a šíření křesťanství. První krok podnikli Portugalci roku 1415, kdy dopluli na pobřeží Afriky a vyplenili marocký přístav Ceutu. Tímto činem získali další informace o bohatství Afriky a také další geografické informace o kontinentu, především to, že je celý obklopený mořem a lze ho obeplout. Pronikání do Afriky bylo pomalé a obtížné. Především díky nedokonalým lodím, stále malému množství informací a také strachu námořníků z neznáma. O něco rychlejší postup nastal po roce 1434 a roku 1498 našel mořeplavec Vasco da Gama námořní cestu do Indie. Od šestnáctého století se podařilo Portugalcům získat nadvládu v Indickém oceánu a vytlačili tak z dominantní pozice muslimy. Skončila éra objevů a nastala éra evropské hegemonie a drancování bohatství jiných kontinentů. Obchod nabyl globálního charakteru (Klíma, 2012).

Důležitým odvětvím obchodu se stal obchod s otroky. Ten fungoval od samého počátku portugalských plaveb. Nejdříve brali otroky na pobřeží od Maroka po Senegal, poté postupovali dále. Do roku 1460 byl obchod s otroky nejvýhodnější odvětví, později po objevení Zlatého pobřeží se na stejnou úroveň dostalo zlato a pepř z Beninu. K Africe měli kolonizátoři jiný přístup než k Americe, především kvůli špatným klimatickým podmínkám a nemocem. Indiáni byli jiní než Afričané, nedali se zotročit a také nebyli stavěni na těžkou práci. Proto museli Evropané k dobývání amerického bohatství dovážet černé otroky z Afriky. Díky tomu tak vznikl trojúhelník mezi Afrikou, Evropou a Amerikou. Evropané pluli do Afriky, odkud dováželi pracovní sílu do Ameriky a zde díky práci otroků v dolech a na plantážích dováželi získané produkty

zpět do Evropy. O počtu otroků nebyly vedeny žádné pořádné záznamy. Obchod ovládali především Portugalci, kteří otroky dováželi jak do španělských kolonií, tak do své Brazílie. Hlavní zdroje byly Senegal, Kongo, Angola a Zlaté pobřeží, což je území dnešní Ghany. V sedmnáctém století, monopol narušili noví kolonizátoři z Anglie, Nizozemska a Francie (Reid, 2013).

Nejhorším následkem obchodu s otroky byla ztráta obyvatelstva. Neexistují přesné statistiky, kolik lidí bylo celkem za 300 let obchodu odvezeno. Odhady jsou velmi různé, pohybují se od tří do dvaceti milionů. Problém nebyl jenom v počtu odvezených, ale také v tom, že byli odváženi především silní muži. V Africe zůstávali staří a slabí. Díky tomu klesla produktivita, výroba stačila sotva na uživení skupiny a docházelo tak na vymírání celých kmenů. Panovníci jednotlivých státních útvarů v Africe se kvůli svému obohacení zaprodávali kolonizátorům a dodávali jim tak otroky. V některých státech došlo k rozkladu politické a společenské kultury. Všude na světě v tomto období populace rostla, jen v Africe díky otroctví ubývala (R. Reid, 2013).

2.2.2 Rozdělení Afriky

Než začal samotný závod Evropanů o Afriku bylo nejprve potřeba proniknout i do celého vnitrozemí kontinentu. Toto pronikání probíhalo po velkou část devatenáctého století. Mocnosti soupeřily o nadvládu nad územím, vojáci mocností toužili po vyznamenaní. Německý kancléř Otto von Bismarck hájil v Africe německé obchodní zájmy. Zřídil protektorát v jihozápadní Africe, Kamerunu a Kongu. Spory o území rozvířily události v severní Africe, roku 1881 Francie vyhlásila protektorát nad těžce zadluženým Tuniskem, především proto, aby zamezila převládnutí italského vlivu. Egypt byl zadlužený podobně jako Tunisko a na správu jeho financí dohlíželi jak Britové, tak Francouzi. V roce 1884 berlínská konference uznala zřízení Konžského svobodného státu, později Belgického Konga. Uznala také práva Francie v rovníkové Africe. Delegáti souhlasili s britským postavením na dolním Nigeru a francouzským na horní části této řeky. Tato konference udala rychlé tempo evropské expanze v západní Africe. Rok po berlínské konferenci vyhlásil Bismarck protektorát nad pevninským územím naproti Zanzibaru, naopak území dnešní Keni připadlo Velké Británii a pevninská část Tanzánie také Německu. Další smlouva z roku 1890 přiznala Velké Británii volnost jednání v Ugandě. Dále Britové vyhlásili protektorát nad deltou Nigeru,

později se rozšířili na území Beninu. Roku 1892 získali Francouzi Pobřeží Slonoviny a o osm let později mohli postupovat až k Čadskému jezeru. Itálie se roku 1896 pokusila vojenskou silou ovládnout severní Etiopii, část, která dnes spadá pod Eritreu, ale i přes jejich technickou vyspělost utrpěli porážku. Jedná se tak o největší vítězství Afričanů nad Evropany v období kolonizace. Tyto události donutily Brity změnit plán a roku 1898 obsadili území Súdánu. O šest let později přestali Francouzi napadat Britskou politiku v Egyptě a výměnou za to dostali možnost obsadit Maroko. To si присvojili roku 1911. Probíhaly také boje o jižní část kontinentu. Tuto oblast si chtěli podmanit jak Britové, tak Němci a nároky si na ní dělali z historických důvodů i Portugalci, jižní Afrika je totiž velmi bohatá na nerostné suroviny. Nakonec se jí povedlo obsadit Britům, ovšem za cenu tříleté války, která je stála mnoho finančních prostředků a mnoho ztrát na životech.

Do první světové války si evropské mocnosti rozdělily alespoň na papíře celý kontinent mimo Etiopie a Libérie. Stále však byly rozsáhlé oblasti bez evropské kontroly. Kontrolu získali až po první světové válce, jednalo se například o část Somálska a Súdánu. Berberští stoupenci v severním Maroku odolávali francouzské a španělské armádě až do roku 1926. Území západní Sahary nebylo pod kontrolou ještě ani v roce 1940 (Iliffe, 2001; Reid, 2013).

2.3 Dekolonizace

Pojem dekolonizace označuje společensko-politické procesy osamostatnění kolonizovaných zemí od mateřské země. První vlna dekolonizace proběhla v 18. století v USA a o století později v jižní a střední Americe. V Africe tento proces probíhal především ve dvacátém století po druhé světové válce. Jednalo se o součást celosvětového fenoménu osamostatňování kolonií evropských mocností.

Obr. 3: Rozdělení Afriky roku 1945

Zdroj: Exploring Africa, 2018

2.3.1 Začátek dekolonizace

Kolonizátoři věřili, že jim jejich kolonie přinesou prospěch a dlouhodobou perspektivu. Jejich hlavním cílem bylo udržet zde pořádek i za cenu násilí, vybírat daně a také bylo pro ně žádoucí, aby je údržba kolonií stála co nejméně peněz. Afričany také využívali jako pracovní sílu. V každé kolonii byli dosazení úředníci, kteří dohlíželi na správu a výběr daní. Většinou měli pod sebou ještě zástupce místních, kteří jim se správou pomáhali. Většina Afričanů měla proti kolonizátorům odpor. Hospodářství zde záviselo především na rolnické výrobě a těžbě nerostů. Každá kolonie byla specializovaný výrobce komodit pro něž měla vhodné podmínky. Vlády evropských

mocností nechávaly hospodářský rozvoj na místních, pomáhaly jen s budováním infrastruktury. V období koloniální éry proběhla v Africe demografická krize. Mohly za to války, sucho, hladomor, morové rány a několik dalších menších problémů. Během první světové války odvedli Evropané přes půl milionu lidí, kteří byli nasazeni do bojů. Další lidé padli v lokálních bojích s kolonizátory. Druhým problémem bylo sucho. V tropických savanách bylo téměř čtyřicet let, od roku 1880 do roku 1920, zesláblý dešť, a to mělo za následek sucho a špatnou úrodu. Nízká úroda měla za následek hladomory. Jedny z nejhorších vypukly na území Rwandy a Rovnické Afriky. Posledním velkým problémem byly nemoci. Proběhly zde epidemie spavé nemoci a moru. Neexistují téměř žádné spolehlivé demografické údaje, ale tvrdí se, že v některých státech mohly klesnout počty obyvatel až o třetinu (Iliffe, 2001).

Situace se začala měnit kolem roku 1950. V Africe prudce rostl počet obyvatel. Jedním z důvodů bylo, že se hodně snížila úmrtnost. Ubývalo epidemií a pohrom a byly objeveny nové dostupné léky a očkování. Mezi lety 1950–1990 se průměrná délka života v Africe zvedla z 39 let na 52. Také se zvýšila porodnost díky tomu, že ubylo neplodných žen. Populační růst znázorňuje přiložená tabulka růstu počtu obyvatel ve vybraných afrických městech mezi lety 1931–1960. V padesátých letech dvacátého století začali mít kolonizátoři rozdílné představy o tom, co bude dále s jejich koloniemi. V jednotlivých státech sílila nacionalistická hnutí, ta se snažila na sebe strhnout ústřední moc a vytvořit moderní národní státy. Díky neustálému růstu populace bylo stále více finančně náročné kolonie udržovat. Právě kvůli financím Britové dospěli k názoru, že už se jim držet kolonie nevyplatí, také už se nevyplácelo stavět se nacionalistickému odporu. Britové, Francouzi i Belgičané se rozhodli převést rostoucí problémy Afriky na africké nástupce, pouze Portugalci se rozhodli bojovat (Iliffe, 2001; Reid, 2013).

Tabulka 2: Růst populace ve vybraných afrických městech (1931–1960)

Město	1931	1950	1961
Kinshasa	27 000	199 000	510 000
Addis Abeba	300 000	350 000	500 000
Dakar	92 000	180 000	380 000
Dar es Salam	23 000	80 000	164 000
Chártúm	176 000	210 000	380 000
Nairobi	30 000	119 000	344 000
Lagos	127 000	250 00	600 000

Zdroj: Záhořík, 2012a

2.3.2 Osamostatnění Afriky

Počáteční hybná síla, která vedla k osamostatnění byla největší na severu Afriky. Prvním samostatným státem se stala v roce 1951 bývalá italská kolonie Libye. Na území Maghribu Francouzi vzdorovali do roku 1954, poté byla v Tunisku a Maroku vyhlášena samospráva a osamostatnění se tyto státy ještě společně se Súdánem dočkaly o dva roky později v roce 1956. Oslabení Francie využili v Alžírsku, aby zde rozpoutaly nepokoje. Tohoto departmentu se ovšem Francouzi nechtěli vzdát a vzdorovali až do roku 1962. V západní Africe k žádnému násilí nedocházelo. Na Zlatém pobřeží působila nacionalistická strana CPP, která spoluvládla s Brity. Ghana a Guinea se své nezávislosti dočkaly ještě do konce padesátých let, konkrétně v roce 1957 a 1958 (Lacina, 1987; Klíma, 2012).

Následoval rok 1960, kterému se příhodně přezdívá rok Afriky. V tomto roce dosáhlo své nezávislosti celkem třináct států. Hodně z těchto států jsou státy bývalé Francouzské federace, která byla Západní (AOF) a Rovníková (AEF). Francouzský prezident Charles de Gaulle dal těmto koloniím v roce 1958 na výběr mezi osamostatněním a další spoluprací. První možnost si zvolila pouze Guinea, jenže federace se stejně nakonec rozpadla, proto všechny její bývalé státy získaly samostatnost v roce 1960. Nigérii způsobil osamostatnění boj o nástupnictví po Britech a došlo tak k vnitřnímu rozdělení. Špatně dopadlo také belgické Kongo. Zde nebyla žádná vláda, a proto Belgičané uspořádali rychlé volby, jenže zde kandidovalo přes 100

stran a vítězná strana měla pouze něco přes 20 procent. Vzniklo zde několik skupin a konflikty různých ozbrojených skupin trápí Kongo dodnes (Lacina, 1987; Klíma, 2012).

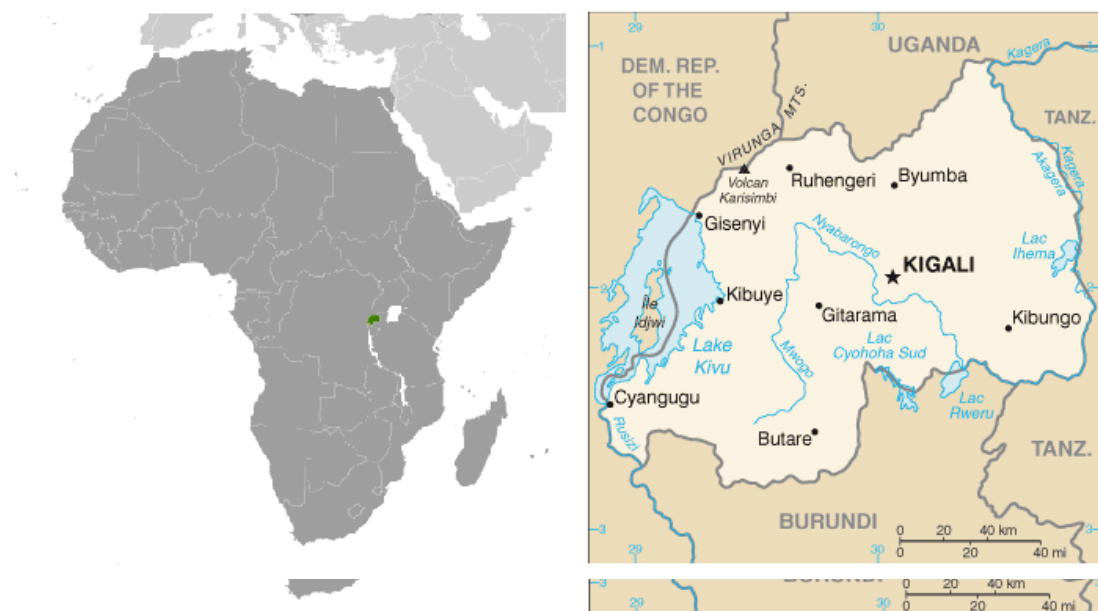
Ve východní Africe dekolonizaci doprovázelo násilí a v centrální Africe toto násilí bylo ještě větší. Roku 1961 vznikl nový stát Tanzanie, která byla utvořena spojením Tanganiky a Zanzibaru. V roce 1962 se osamostatnila Rwanda, Uganda a o rok později Keňa a v roce 1964 Malawi. V centrální Africe fungovala Středoafriická federace, bylo zde také několik nacionalistických stran a vznikly občanské nepokoje. V roce 1963 se tato federace rozpadla, protože pro kolonizátory bylo příliš drahé se bránit. Z Ňaska a Severní Rhodésie se stala Zambie a Malawi. Dlouho se držely portugalské kolonie. Až roku 1975 se osamostatnila Angola a s ní ještě Kapverdské ostrovy. O pět let později získala nezávislost Zimbabwe poslední britská kolonie. Angola poskytla základnu partyzánům ze sousední Jihozápadní Afriky, dnešní Namibie, která tak vybojovala nezávislost na Jižní Africe jako poslední v roce 1990 (Iliffe, 2001; Klíma, 2012; Záhořík, 2012).

3 Vybrané občanské konflikty

Mezi vybrané konflikty jsem zařadil celkem čtyři. První z nich bude pojednávat o genocidě ve Rwandě. Tento konflikt jsem vybral především z toho důvodu, že se jednalo o jeden z nejkrvavějších po druhé světové válce. Druhým a třetím konfliktem jsou boje v Súdánu a Etiopii. Tyto dva poukazují na to, k jakým problémům vede koloniální minulost a uzavření mnoha různých národů a kultur do jednoho státu. Dalším důvodem je dopad na dění v Evropě, jelikož z těchto států tam míří velké množství uprchlíků. Posledním příkladem bude konflikt v Mali, který jsem zařadil proto, protože jsem v něm zainteresovaní čeští vojáci.

3.1 Rwanda

Rwandská republika je malý vnitrozemský stát rozkládající se ve střední Africe. Na západě sousedí s Demokratickou republikou Kongo, na východě s Tanzánií, na jihu s Burundi a na severu s Ugandou. Hlavním městem je Kigali. Rwanda patří mezi nejchudší země světa, ekonomika zde téměř zhroutila, země je závislá především na exportu kávy a čaje. V žebříčku zemí podle HDP na obyvatele jí patří až 206. místo na světě (CIA Factbook, 2017).

Obr. 4: Mapa Rwandy

Zdroj: CIA Factbook, 2017

Tabulka 3: Vybrané údaje o Rwandě

	Hodnota	Pořadí na světě
Rozloha	26 338 km ²	149
Počet obyvatel	11 901 484	76
HDP na obyvatele	2 100 \$	206
Index lidského rozvoje	0,524	158
Počet nakažených HIV	220 000	27

Zdroj: CIA Factbook, 2017; Human Development Report, 2017

3.1.1 Vývoj před genocidou

Rwandu společně se sousedním Burundi ovládala nejmenší koloniální mocnost Belgie mezi lety 1919–1962. Neexistovala zde velká města, obyvatelé byli roztroušeni po menších vesnicích a bylo tak velmi složité udělat sčítání lidu. Ze všech obyvatel zde bylo přibližně 85 % Hutuů, kteří se věnovali především zemědělství a 14 % Tutsiů, jejichž zdroj obživy bylo hlavně pastevectví. Ve dvacátých letech dvacátého století zde vypukly hladomory způsobené válkou, které poté Belgičané pomohli do jisté míry vyřešit díky přivezení nových plodin. Odhaduje se, že roku 1924 zde žilo něco kolem tří milionů lidí. V následujících desetiletích se sčítání zpřesňovalo a roku 1955 zde žilo 4 300 000 obyvatel, z toho ve Rwandě 2 300 000 a v Burundi 2 000 000.

Tutsiové zde měli za belgické nadvlády nejvyšší status. Evropané je považovali za inteligentní a bližší evropské rase než Hutuové. Tutsijská aristokracie byla roku 1923 povýšena do role skutečných vládců země a Hutuové byli odsouzeni do role poddaných druhé kategorie. Belgičané se zavázali k tomu, že budou respektovat instituce původních obyvatel, ale úplně to nefungovalo. Pro Tutsie z toho pramenily výhody, jako distribuce vzdělání, bohatství a moci. Před kolonizací byli sice Tutsiové ve vedoucích pozicích, ale vztah s Hutui byl jako vztah mezi centrem a periferií, až Belgičané je postavili do opozice. Předtím toto rozdělení mělo pouze sociální status. Tutsijští náčelníci byli dosazeni Belgičany i tam, kde neměli žádnou historickou legitimitu. Bylo to zásadní nepochopení sociální reality a zadělalo to na pozdější občanské nepokoje.

Základům rasismu také napomohli katoličtí misionáři, kteří zde distribuovali vzdělání, ovšem pouze dětem Tutsiů (Záhořík, 2012b).

Roku 1952 nastaly reformy. Počítalo se s větším zastoupením Hutuů v lokálních a regionálních radách. Ještě o čtyři roky později působil v Nejvyšší radě země jeden Hutu a třicet jedna Tutsiů. Po druhé světové válce vznikl kontrast mezi bohatstvím Tutsiů a chudobou Hutuů. Vznikl Hutuský manifest, což byl dokument, který sloužil jako akcelerator sociálního hnutí. Dokument rozdělil rasovou otázkou do tří rovin, politický monopol, socioekonomický monopol a kulturní monopol. Například některé funkce byly rezervovány pouze pro Tutsie a právě Hutuský manifest propagoval Hutue, aby nebyli v útlaku a dostávali se také do těchto pozic. Belgičané se snažili požadavky plnit, ovšem roku 1958 rada prohlásila, že žádný rasový problém neexistuje. Čím více rostlo Hutuiské emancipační hnutí reagovaly na to na to Tutsijské elity odmítavě. Hutuská sociální revoluce nebyla belgickou správou nijak omezována. Náčelníci Tutsiů byli odvoláváni a nahrazováni Hutui. Problém byl v tom, že umělá instalace nových náčelníků přinesla přerušení tradičních vazeb a vztahů v některých regionech. Mezitím si násilnosti vyžádaly odchod tisíce Tutsiů do sousední Ugandy. Do roku 1960 to bylo až 22 tisíc (Záhořík, 2012b).

Uprchlíci ze Rwandy a Burundi sehráli významnou úlohu v rozvoji občanských válek. První náznaky genocidy nastaly roku 1959. První útoky v březnu roku 1961 a červenci 1962. Vojenský útok vedený z Burundi předznamenal rozsáhlé zabíjení desítek tutsijských farmářů, intelektuálních elit, obchodníků a politiků. Uprchlí Tutsiové byli nazýváni inyenzi, v překladu šváby. Později se toto označení rozšířilo na celou jejich populaci. Na přelomu let 1963 a 1964 bylo vyvražďeno celkem deset tisíc Tutsiů. Všichni tutsijští politici, kteří přebývali na území Rwandy byli zatčeni a popraveni. Reakce zahraničí na tyto události byla poněkud rozporuplná, pouze Švýcarsko žádalo vyšetření těchto incidentů. Důležitou postavou tohoto období byl první volený prezident Gregoire Kayibanda. Byl to původem Hutu a vyznával protitutsijskou politiku. Jeho režim však roku 1972 začal ztrácet legitimitu. Snažil se udržet u moci tím, že poukázal na nebezpečí hrozící ze sousedních zemí v podobě tutsijských inyenzi. O rok později se odehrál útok ozbrojených tutsijských skupin z Burundi. Tento útok vyvolal novou vlnu protitutsijských masakrů a perzekucí ve Rwandě (Záhořík, 2012b).

Pátého července 1973 nastal první vojenský převrat. Prezident Kayibanda byl zatčen a odsouzen k domácímu vězení. O tři roky později zemřel na následky tvrdého zacházení. Novým prezidentem se stal Juvénal Habyarimana. Stejně jako jeho předchůdce praktikoval hutuskou politiku a podporoval Hutu také v bojích v sousední Burundi. Za Habyarimanova režimu Rwanda celkem prosperovala. Roku 1960 patřila mezi nejchudší země, zatímco v roce 1990 měla HDP na jednoho obyvatele srovnatelné s Čínou. Během osmdesátých let byla země na poměry Afriky celkem vyspělá, ovšem problém nastal poté, kdy klesla cena kávy a místní ekonomika se dostala na pokraj kolapsu. Z politického hlediska byla po celou dobu Habyarimanovi vlády situace konstantní, až do roku 1988. Základy pro genocidu byly vytvořeny již roku 1990. Nastalo mediální rozpoutávání nenávisti a mezinárodní veřejnost nedokázala včas reagovat na militarizaci ve Rwandě. Během let 1990 až 1994 byly několikrát uzavřeny mírové dohody a následně zase porušeny. V tomto období nastala také francouzská vojenská intervence (Záhořík, 2012b).

Během tří let došlo celkem ke třem masakrům. Roku 1990 zemřelo přibližně 300 Tutsiů, o rok později byl další a třetí v roce 1993 byl už předzvěstí genocidy. Masakry během těchto let si vyžádaly několik tisíc obětí. Ovšem situace byla pořád relativně klidná oproti tomu, co nastalo v roce 1994. Pro mezinárodní společenství to stále nebyl důvod zabývat se případnou genocidou. Kromě francouzské podpory spoléhal Habyarimanův režim také na vojenskou intervenci zairského prezidenta. Ta ovšem skončila fiaskem. Díky nedisciplinovanosti se vojáci věnovali spíše loupení, znásilňování a terorizování místního obyvatelstva.

Další důležitou postavou rwandských dějin je Paul Kagame. Tento muž byl původem Tutsi a založil RPF. Kagame pobýval v USA, ale roku 1990 se vrátil zpět do vlasti kvůli smrti několika generálů RPF. Rwandská vlastenecká fronta byla složená z uprchlých Tutsiů a působila především v sousedních státech. Až roku 1992 se povedlo oslovit i Tutsie ve Rwandě. Pro její fungování byla důležitá i tutsijská diaspora v USA a Evropě, jelikož pro ně byla zdrojem financí. Založení RPF bylo i přes porážku roku 1990 důležitým momentem pro budoucí vývoj ve Rwandě. Mezinárodní veřejnost se pokoušela zprostředkovat příměří na neutrální půdě. USA a Francie byli v roli mírových aktérů pod záštitou OSN. Spojeným státům se podařilo přesvědčit Ugandu, aby přestala podporovat rebely a Francie měla vliv na Habyarimanův režim. Vliv Francouzů na

prezidentův režim byl velmi významný a jeho podpora téměř bezmezná. Podpořili je dodávkou zbraní z Egypta v hodnotě šest milionů dolarů a o něco později zprostředkovali zbrojní kontakt s JAR za necelých sedm milionů dolarů. V roce 1992 už bylo jasno, že bez nějakého vnějšího zásahu k uklidnění situace nedojde (Záhořík, 2012b).

3.1.2 Genocida 1994

Osudný den nastal 6. dubna 1994. Prezident Habyarimana letěl na závěrečné kolo mírových pohovorů, kde se setkal s prezidenty Tanzanie, Burundi, Ugandy a viceprezidentem Keni. Habyarimana letěl zpět do vlasti společně s prezidentem Burundi, když se chystali na přistání v Kigali zasáhly jejich letadlo dvě střely z nedalekého letiště, pád letadla nepřežili. Ihned po útoku se začali objevovat teorie o tom, kdo za atentátem stojí. Jednou z teorií bylo, že za útokem stojí RPF, jelikož měli zájem na pádu prezidentova režimu. Další teorie byla, že za útokem stojí přímo prezidentská garda, jelikož letiště bylo hlídané a oni měli k němu nejlepší přístup. Konspiračních teorií bylo mnoho a všichni se obviňovali navzájem.

Na celé situaci byla pozoruhodná časová posloupnost a rychlost událostí po sestřelení letadla. Už tři čtvrtě hodiny po události se objevily na silnicích první zátarasy, a to vyvolávalo otázky, zda některé složky nebyly o atentátu informovány dopředu. K pomstě ihned po incidentu vyzývalo i hutuské rádio. Vše bylo podáváno tak, aby to vypadalo, že za atentátem stojí RPF a dodávalo to tak pomstě legitimitu. Hutuská strana měla dva proudy. Jedni chodili od domu k domu a zabíjeli inyenzi, na druhé straně byly jednotky, které se snažily masakrům zabránit. První obětí genocidy byla ministerská předsedkyně jejíž dům byla zasažen rozzuřeným davem. Hlídalo jí sice deset belgických vojáků, ale ti byli donuceni složit zbraně a poté byli odvezeni do nedalekého tábora a zabiti. Tato událost přiměla zbytek belgických jednotek UNAMIR ke stažení do vlasti. Pár dní po atentátu byla jmenována nová vláda, ovšem většina představitelů měla větší či menší zaujetí pro konečné řešení tutsijské otázky (Záhořík, 2012b).

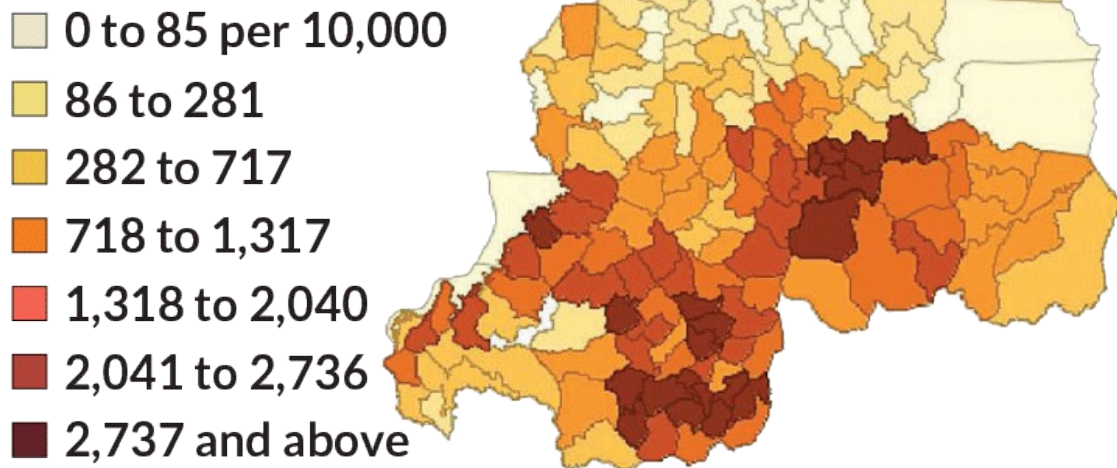
V této době se Kagame rozhodl k pochodu jednotek směrem ke Kigali. Francouzi i Belgičané se obávali o bezpečí cizinců pobývajících ve Rwandě, proto Francouzi vyslali 190 parašutistů, kteří měli za úkol evakuovat cizince, kteří chtěli opustit zemi. Dalších 250 jednotek přidali Belgičané. Mezitím se odehrál masakr v

Gisenji, kde byla zabita téměř celá populace Tutsiů. RPF už byla připravena v Kigali zasáhnout. Paul Kagame se sešel s Roméo Dallairem, velitelem jednotek UNAMIR, aby se ujistil, zda dělá OSN vše proto, aby dostala situaci pod kontrolu. Kagame usiloval o vytvoření bezpečnostních zón, kde by mohli pobývat civilisté. RPF nakonec prohlásila, že budou klidně bojovat i s Francouzi a Belgičany, pokud budou genocidě jen nečině přihlížet. Dallaire se sice snažil přimět obě strany k jednání, ale nebyla zde žádná vůle (Dallaire, 2014).

Poté genocida vypukla v plném rozsahu a v podstatě po celém území. Přesné počty ozbrojenců ve skupinách lze jen těžko odhadovat. Jednalo se o desítky tisíc, přibližně pět tisíc měla prezidentská garda a dalších padesát tisíc milice. Nejčastějšími zbraněmi byly AK-47, mačety, granáty a v podstatě cokoli, co bylo po ruce a dalo se s tím zabít. Řada jedinců vstupovala do milic jen kvůli vlastnímu obohacení. Před genocidou nebylo úniku. Každá rodina byla nějak zasažena, buď jako oběti, nebo jako ti, co vraždili, a nebo jen jako pozorovatelé. Občas zabíjeli i Hutuské ženy. Nejčastější strategií milic bylo vytváření zátarasů na silnicích a každý kdo chtěl projet musel ukázat občanský průkaz, ve kterém bylo uvedeno, zda je Hutu nebo Tutsi. Druhou strategií bylo chození od domu k domu a každý kdo byl Tutsi byl zabit. Smíšená manželství měla občas výjimku, a dostala možnost se vykoupit. Probíhalo zde ve velkém rozsahu znásilňování, mučení i pálení za živa. Jedinou efektivní zbraní proti genocidě byla RPF, jinak byli Tutsiové v roli bezbranné kořisti.

Na konci června stále nebylo jasné, zda mezinárodní společenství zasáhne nebo ne. Francie dostala od OSN pověření vytvořit na jihozápadě Rwandy ochranou zónu, kde byli civilisté chráněni před násilím. RPF s tímto jednáním nesouhlasila, jelikož nepovažovala Francii za důvěryhodného aktéra vzhledem k jejich předchozí podpoře Habyarimanova režimu. Vzhledem k počtu zabitých, a téměř milionu uprchlíků ze země už nebylo koho chránit. Přítomnost Francie vyvolávala rozpaky. Mysleli si, že jde o to, jak zasadit RPF nějaký úder. Dostali se sice do center větších měst, ale zabíjení pokračovalo na zbytku území. 19. července byla v Kigali jmenována nová vláda a situace se začala uklidňovat. Spolu s ozbrojenci odcházeli ze země i další civilisté, kteří pak končili v uprchlických táborech. Celkem bylo zabito přes milion lidí, z toho bylo 90 % Tutsiů, při odvetné akci RPF zemřelo dalších 200 000 Hutů. (Záhořík, 2012; Dallaire, 2014).

Rate of people killed varied by municipality in Rwanda

Obr. 5: Počet usmrcených osob během genocidy podle obcí na 10 000 obyvatel

Zdroj: Science News, 2017

3.1.3 Rwanda po genocidě

Dva ze sedmi milionů obyvatel bylo po konci genocidy v pohybu mimo své domovy. Nejvíce Rwandských uprchlíků bylo v Tanzanii a Zairu. Další více jak milion lidí opustil také své domovy, ale zůstal na území Rwandy. Tutsiové zde měli naději v RPF. Věřili, že je to první kro k demokracii a svobodě bez diskriminace. Ze strany Francie a Belgie zde panoval pocit provinění, že genocidě nijak nezabránili. Tutsiové se opět začali prosazovat do nejvyšších pater politiky, ekonomiky i armády a nahrazovali tak hutuské předchůdce. Mezi lety 1994–1996 proběhla kompletní přestavba společnosti a proběhlo znovuoobnovení mezinárodních vztahů. Vztahy s OSN a mezinárodními subjekty byly poškozeny neochotou k zásahu. Roku 2004 proběhla ve Stockholmu mezinárodní konference o prevenci genocid. Současná vláda Rwandy už zakazuje dělení obyvatel na Hutu a Tutsi. Prezidentem se od roku 2000 stal Paul Kagame. (Záhořík, 2012b).

3.2 Súdán a Jižní Súdán

Súdán byl až do oddělení Jižního Súdánu v roce 2011 největším státem Afriky. V současné době je třetí největší po Alžírsku a Demokratické republice Kongo. Súdán je často označován jako most mezi arabským světem a černošskou částí kontinentu. Polovinu populace tvoří Arabové a druhou polovinu Nilotská a Bantuská etnika. Arabové ovládají především severní část země a vyznávají islám, zatímco obyvatelé jihu vyznávají křesťanská a animistická náboženství. Súdán patří mezi nejchudší státy světa, ovšem má velké bohatství v podobě ropných nalezišť (Šlachta, 2007).

Tabulka 4: Vybrané údaje o Súdánu

	Hodnota	Pořadí na světě
Rozloha	1 861 484 km ²	17
Počet obyvatel	37 3 345 935	37
HDP na obyvatele	4 600 \$	174
Index lidského rozvoje	0,502	167
Počet nakažených HIV	51 000	55

Zdroj: CIA Factbook, 2017; Human Development Report, 2017

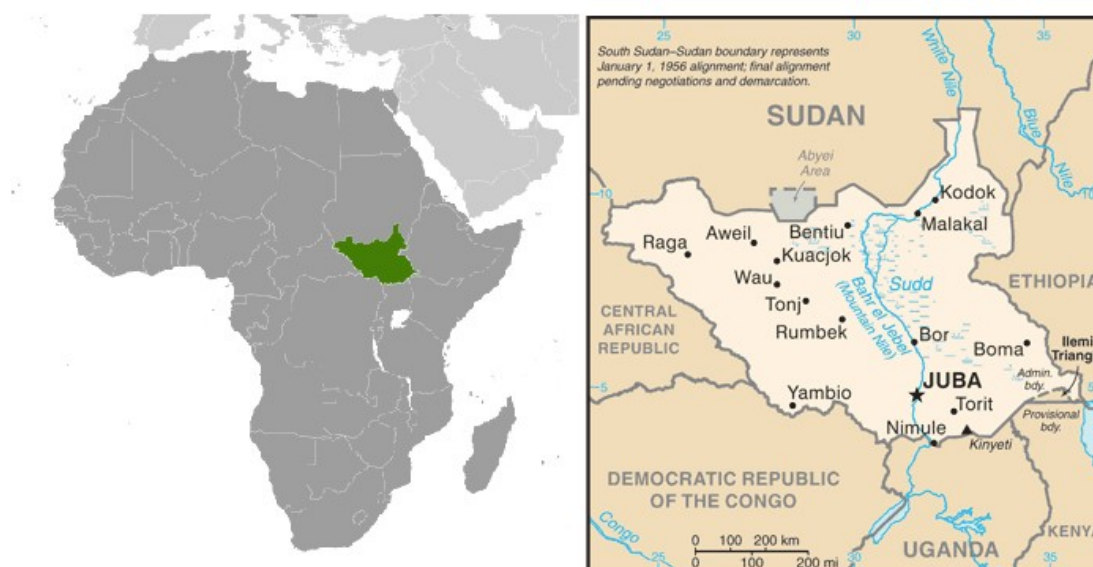
Obr. 6: Mapa Súdánu

Zdroj: CIA Factbook, 2017

Tabulka 5: Vybrané údaje o Jižním Súdánu

	Hodnota	Pořadí na světě
Rozloha	644 329 km ²	43
Počet obyvatel	13 026 129	73
HDP na obyvatele	1 500 \$	220
Index lidského rozvoje	0,388	187
Počet nakažených HIV	150 000	29

Zdroj: CIA Factbook, 2017; Human Development Report, 2017

Obr. 7: Mapa Jižního Súdánu

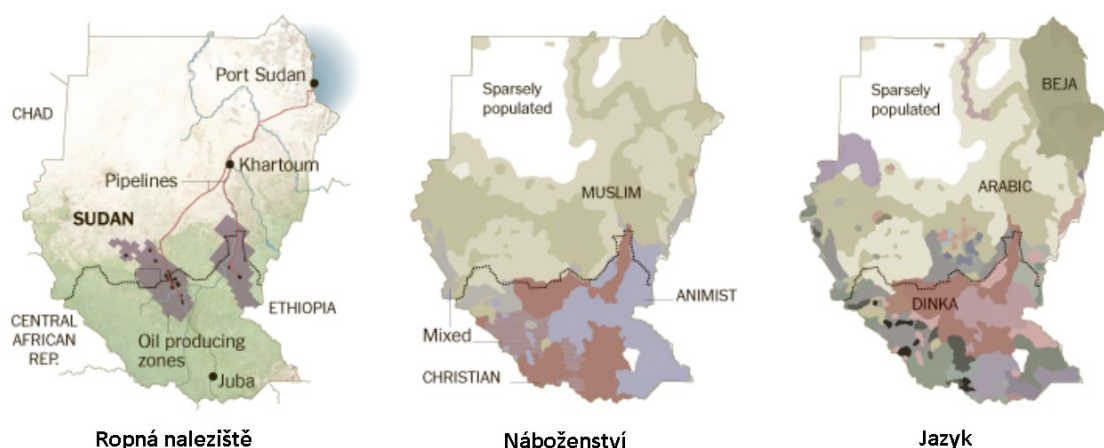
Zdroj: CIA Factbook, 2017

3.2.1 Příčiny konfliktu

Vznik konfliktu se datuje k roku 1955. Má tedy na rozdíl od jiných afrických konfliktů opravdu dlouhou historii. Jedná se o etnicko-náboženský konflikt a bojovalo se především o politickou a ekonomickou moc. Samotný Súdán vznikl v osmdesátých letech devatenáctého století sjednocením místních kmenů a vytvoření jednotného státu. Ten byl roku 1896 zničen silami Anglie a Egypta a nahrazen Anglo-egypťským Súdánem.

Významná etapa vývoje byla mezi lety 1898–1947, kdy se utvářela dnešní koncepce súdánské společnosti, administrativy a identity. Ovšem na severu jinými způsoby než na jihu. Roku 1930 došlo k rozvinutí jižní politiky, která počítala s tím, že se v budoucnu jih oddělí (Šlachta, 2007).

Samotný konflikt začal roku 1955 vzpourou armády v jižních provinciích a projevil se faktor rozporů mezi arabským obyvatelstvem a křesťany. O rok později došlo k vyhlášení nezávislosti. Mezi lety 1960–1961 někteří obyvatelé jihu opustili svou zemi. Usadili se v sousedním Kongu a sdružili se pod název SACDNU – Súdánská africká národní unie uzavřených okresů. Jejím cílem bylo vyhlášení nezávislosti jihu. V lednu 1963 se název zkrátil pouze na SANU a až s formováním jednotek s názvem Anyanga jejími lidry lze hovořit o skutečném počátku občanské války. Roku 1965 vzniká další skupina s názvem ALF – Azánská osvobozenecká fronta. Poté se slučuje se SANU, název sloučené skupiny zůstává ALF. Vedení této skupiny se v roce 1966 přesouvá z exilu do Jižního Súdánu. ALF získala finanční a logistickou podporu z Etiopie, Konga a Středoafričské republiky. Roku 1968 proběhla addisabeská konference, kde probíhalo mírové jednání a také jednání o zapojení jednotek Anyanga do regulérní Súdánské armády. Anyanga se tedy stala součástí armády a nastalo období relativního klidu. Mezi lety 1980–1983 začala na jihu působit povstalecká skupina s názvem Anyanga 2 a také SPRP – Súdánská revoluční strana. Rok 1983 byl vyvrcholením rozporů mezi vojensko-politickými představiteli Jižního a Severního Súdánu a počátek druhé fáze občanské války. Významnou roli zde hrála SPLA – Súdánská lidová osvobozenecká armáda. Válka byla dlouhodobým terčem kritiky ze strany mezinárodní veřejnosti i sousedních států. Pro sousední státy představovala největší problém vlna uprchlíků hledající nový azyl. V devadesátých letech probíhaly různé vojenské operace, protiofenzivy obou stran, ovšem válka stále neměla žádné východisko. Roku 1996 vznikla NDA – Národní demokratická aliance a vyslovila se pro společný program na obnovu Súdánu. Ve zhruba stejné době začala působit také organizace SAF, která chtěla svrhnout islámský režim v hlavním městě Chartúmu. Moderní a současná historie není jen érou válek několika entit ale i období snah o nalezení kompromisu a pokud možno pro všechny strany ideální podobu Súdánského státu (Záhořík, 2012a; Klíma, 2012).

Obr. 8: Rozdílnosti Severního a Jižního Súdánu

Zdroj: Archive The New York Times, Africa, 2011

3.2.2 Konflikt v Dárfúru

Tento konflikt začal roku 2003 a s větší či menší intenzitou trval celé desetiletí. Faktory byly vnitropolitické, regionální, ideologické i enviromentální. Dárfúr je oblast na západě Súdánu, která je z jedné strany obývána Araby a z druhé strany nearabskými národy, které ovšem přijaly islám a ovládají arabštinu. Velkým problémem tohoto konfliktu byl přístup k vodě a nerostnému bohatství. Konflikt vyrůstal z několika odlišných, ale navzájem propojených konfliktů. Jedním z nich byla válka mezi vládou v Chartúmu a dvěma dárfúskými skupinami rebelů. Druhým byla válka severu proti jihu. Konflikt byl mezi SLA a JEM. Zaútočili na vládní pozice v Chártúmu. Prezident použil skupinu Džanžavíd. Tato skupina měla sice primitivní vybavení a pohybovala se především na koních, ovšem vyznačovala se velkou krutostí, vypalováním a rabováním. V roce 2005 se do konfliktu zapojil i Čad a rok později byla vyslána mise UNAMID. Úkol této mise bylo nastolení míru a bylo vysláno 26 000 vojáků OSN. Roku 2007 obvinila OSN súdánskou vládu z porušování lidských práv. Mezinárodní trestní soud podal deset obvinění z válečných zločinů proti prezidentovi Umaru al Bašírovi. Mezi těmito obviněními bylo třikrát obvinění z genocidy. Dále byly objeveny důkazy, že i přes embargo dodává Čína do Súdánu zbraně. I přes vydání zatykače vyhrál prezident roku 2010 volby, ty byly ovšem považovány za nedemokratické (Prokopová, 2010; Binková, Krahulec, 2016; Rudincová, 2016).

3.2.3 Současný Súdán

Od 8. července 2011 se Súdán dělí na dva – Severní a Jižní. Jižní Súdán se tak stal nejmladším státem světa. O rozdělení rozhodli v referendu obyvatelé, 99,8 % se vyslovilo pro samostatnost. Předpokládalo se, že rozdělení bude znamenat mír, ale rozhořel se další konflikt, tentokrát mezi jednotlivými mocenskými silami v rámci Jižního Súdánu. Příčiny současného konfliktu v Jižním Súdánu lze spatřovat v několika faktorech. Prvním z nich jsou protichůdné mocenské ambice bývalých vojenských velitelů a lídrů jihosúdánských opozičních skupin. Dalším faktorem je etnická struktura obyvatel. Současná krize bývá často nepřesně zjednodušována na konflikt mezi Dinky a Nuery. Přestože byly útoky často podnikány podle etnického klíče, oběťmi se staly také příslušníci dalších etnik. Současný konflikt začal v roce 2013. Násilnosti zachvátily především státy Jonglei, Unity a Upper Nile a hlavní město Juba.

Nestabilní politická a bezpečnostní situace v Jižním Súdánu měla za následky humanitární katastrofu. Současný konflikt měl za následek velké migrační vlny v regionu, směřující především do Ugandy a Etiopie. V důsledku obnovené občanské války v regionu zemřelo podle některých odhadů až 300 000 lidí. Úřad pro koordinaci humanitární činnosti (OCHA) odhaduje, že konfliktem bylo zasaženo více než 5 milionů obyvatel Jižního Súdánu a o své domovy přišlo přibližně 2,3 milionů lidí. Z nich našlo své útočiště v okolních zemích asi 700 000 a ostatní zůstali v různých uprchlických zařízeních na území státu. Také zde probíhají boje o jídlo. Podle OSN je zde největší potravinový nedostatek v celé Africe. Dvě třetiny obyvatel trpí nedostatkem jídla a v některých regionech polovina obyvatel trpí podvýživou. Situaci se zde snaží řešit několik neziskových organizací a další mise ze strany OSN (idnes.cz, 2017; Rudincová, 2016).

3.3 Etiopie a Eritrea

Etiopie patří mezi jednu z nejchudších zemí světa a nachází se ve velmi nestabilním regionu, který se nazývá Roh Afriky. Zároveň je to jedna z nejzajímavějších zemí z hlediska studia etnicity. Je to také země zasažená interními i regionálními konflikty přesahující její hranice. Je zde velký nacionalismus, především eritrejský, somálský a oronský, což často vedlo k občanským konfliktům. Eritrea je malý stát severně od Etiopie, dále sousedí s Džibutskem a Súdánem. Hlavním městem je Asmara.

Tabulka 6: Vybrané údaje o Etiopii

	Hodnota	Pořadí na světě
Rozloha	1 104 300 km ²	28
Počet obyvatel	105 350 020	12
HDP na obyvatele	2 200 \$	205
Index lidského rozvoje	0,463	173
Počet nakažených HIV	610 000	12

Zdroj: CIA Factbook, 2017; Human Development Report, 2017

Obr. 9: Mapa Etiopie

Zdroj: CIA Factbook

Tabulka 7: Vybrané údaje o Eritrei

	Hodnota	Pořadí na světě
Rozloha	117 600 km ²	102
Počet obyvatel	5 918 919	112
HDP na obyvatele	1 600 \$	174
Index lidského rozvoje	0,502	167
Počet nakažených HIV	51 000	55

Zdroj: CIA Factbook, 2017; Human Development Report, 2017

Obr. 10: Mapa Eritrei

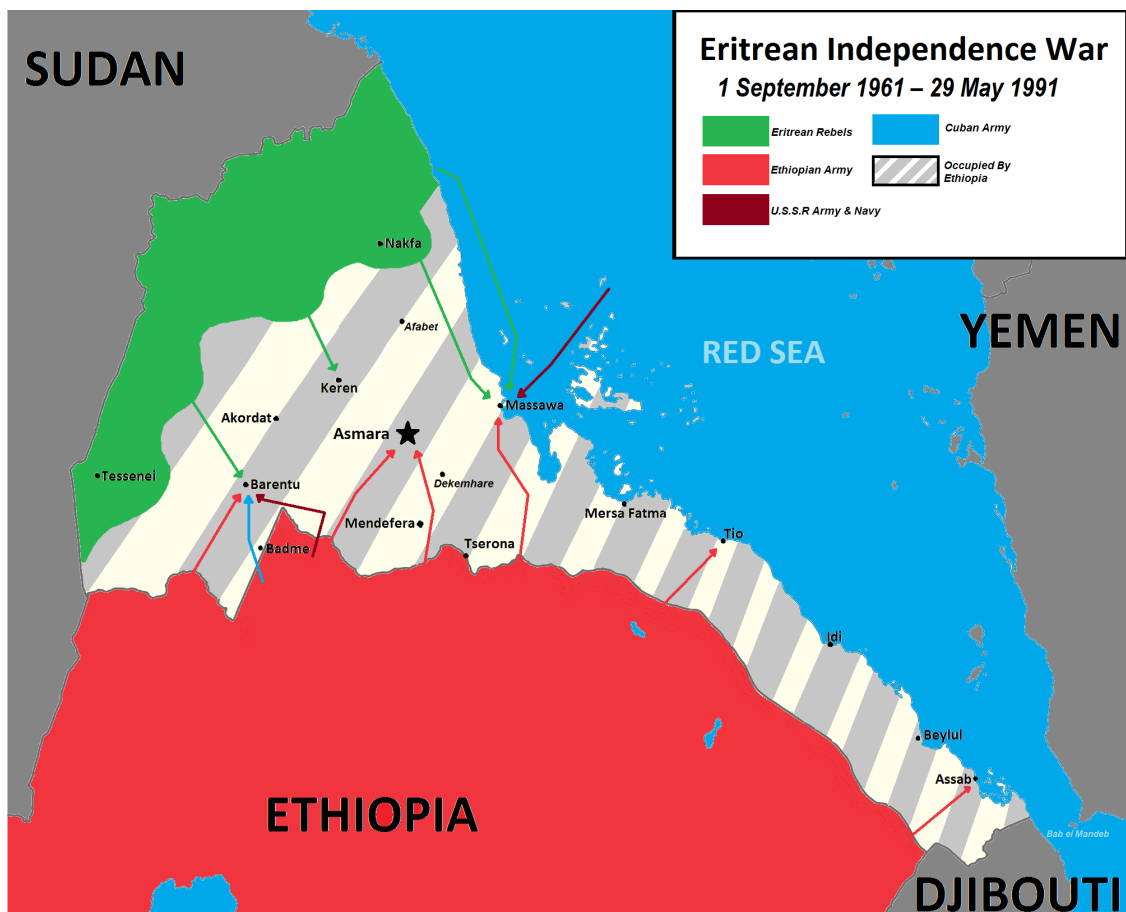
Zdroj: CIA Factbook, 2017

3.3.1 Příčiny konfliktu

Etiopie měla oproti zbytku afrických států hodně odlišnou historii, nebyla nikdy kolonizována. O moderním etiopském státu můžeme mluvit přibližně od roku 1855, kdy území začalo být spravováno nějakou centrální mocí. Významné období bylo za vlády Haile Selassieho. Ten byl v čele státu mezi lety 1930 až 1974 a snažil se zemi modernizovat podle západního vzoru. Roku 1952 se stala součástí federace Eritrea. Už v

této době existovalo v Eritrei hnutí organizovaného odporu. Nejdříve se projevovalo proti Britům a poté proti etiopské správě. K otevřenému střetnutí s vládnoucí mocí došlo až v polovině roku 1962. Impulzem ke vzpouře bylo zrušení federace a vyhlášení Eritreje novou etiopskou provincií. Z tohoto důvodu vznikla ELF, Eritrejská osvobozenecká fronta, později EPLF. Během několika let se tak část území v podstatě nacházela pod vládou separatistů. Roku 1974 se stal státní převrat, kdy se k moci dostali komunisté a také nastal etiopský protiútok, který ovšem na situaci nic nezměnil. EPLF účinně vzdorovala i několikanásobné etiopské převaze. Z etiopské armády odcházeli dezertéři eritrejského původu a přidávali se na stranu partyzánů. Také na etiopské straně docházelo k aktivizaci hnutí odporu proti vládě. Zejména Tigrajská osvobozenecká fronta a Oromská osvobozenecká fronta, ty koordinovaně přispěly k pádu komunistického režimu (Záhořík, 2012a; Mojdl, 2005).

Válku umožnil ukončit útekem komunistický diktátor Mengistu Haile Mariama v květnu roku 1991. V Eritrei se přenesla moc do rukou EPLF. Po vzájemné dohodě s Etiopií došlo k referendu pod dohledem mezinárodních organizací (OSN, OAJ a Arabské ligy). Referendum proběhlo 23–25 dubna 1993 a bylo rozhodnuto o oddělení od Etiopie, které se uskutečnilo 24. května 1993. Eritrea se tak stala poprvé ve své historii samostatným státem a téměř okamžitě dosáhla mezinárodního uznání (Mojdl, 2005).

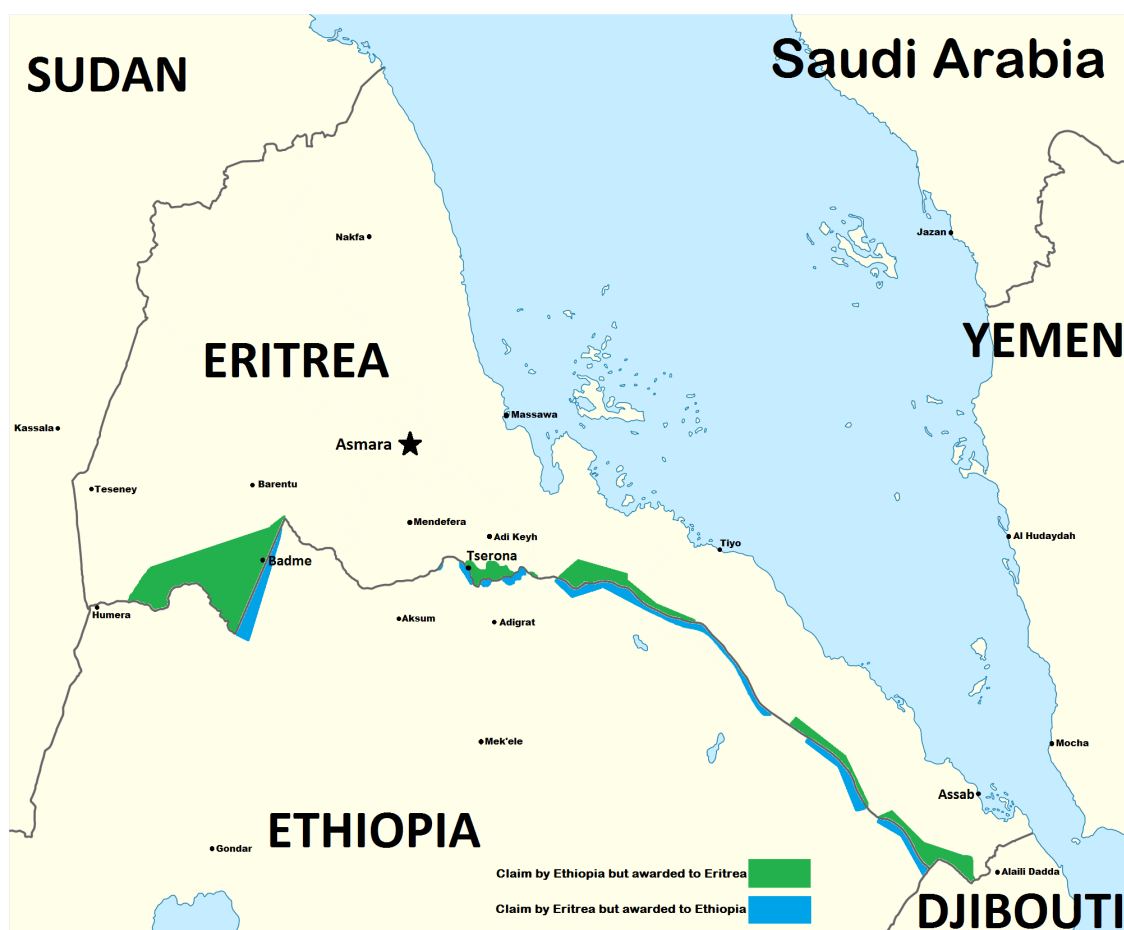
Obr. 11: Eritrejská válka za nezávislost 1961 -1991

Zdroj: Wikipedia, 2018

3.3.2 Země po rozdělení

Po ustanovení nového parlamentu roku 1995 a inauguraci prezidenta se znovu rozhořely rozsáhlé a nebezpečné konflikty. Vláda byla obviněna z nelidského zacházení s politickými vězni. Objevily se však také etnické a náboženské spory, které byly řešeny ozbrojenými represivními akcemi. Mnohé islámské organizace se snažily prosazovat své náboženské názory, některé z nich dokonce volaly po džihádu. Somálská islámská unie se přihlásila k teroristickým útokům v addisabebeských hotelech a vyhrožovala ozbrojenými útoky proti dalším cílům. Nejzávažnější střetnutí nastalo v květnu 1998. Vzájemně na sebe zaútočily etiopské a eritrejské jednotky v oblasti hranic. Eritrea měla totiž obavu z ohrožení své nezávislosti. Další boje následovaly na počátku roku 1999 a v dubnu roku 2000.

Otázka demokracie a lidských práv je zde neustále aktuální. Stále se zde objevují teroristické útoky ze strany separatistických hnutí. Terčem muslimských násilností se stávají ortodoxní křesťané, především Amharové a Tigrajové spolu s částí Oromů. Většina obyvatel si však uvědomuje, že separace by nevedla k lepší životní úrovni. Dříve byla Etiopie navenek jednotnější, v současné době se separace nachází tam, kde by bylo potřeba vzájemné spolupráce a respektu. Tato situace vyvolává otázky, zda je funkční držet pohromadě něco, co evidentně nefunguje a proti čemu se staví značná část obyvatel. Situace je těžká i v ekonomice. V některých oblastech se střídají velká sucha s velkými záplavami. Také sem míří mezinárodní pomoc, je ovšem ztížená špatným stavem místní infrastruktury (Mojdl, 2005; Záhořík, 2012a).

Obr. 12: Problematické oblasti na hranici Etiopie a Eritrei

Zdroj: The East Africa monitor, 2018

V roce 2018 byla mezi Eritreou a Etiopií podepsána v Saudské Arábii mírová smlouva, kterou podepsal předseda etiopské vlády Ahmed Abiy a eritrejský prezident Issaias Afeworki. Byl tak snad definitivně ukončen jeden z nejdéle trvajících konfliktů v Africe. Odhaduje se, že boje, které začaly již v roce 1998 si vyžádaly více jak 80 000 obětí. Velké reformy v Etiopii začaly s nástupem do úřadu současného předsedy vlády, který se do funkce dostal v dubnu roku 2018 (BBC News, 2018).

3.4 Mali

Mali je republika nacházející se v oblasti Sahelu. Sousedními státy jsou na severu Alžírsko, na východě Niger, na jihu Burkina Faso a Pobřeží Slonoviny a na západě Guinea, Senegal a Mauretánie. Hlavním městem je Bamako. Mali také patří mezi nejchudší státy světa, téměř celý sever země je pokryt pouští, pouze v jižní části je zemědělská půda. Téměř tři čtvrtiny obyvatel zde žije s méně jak jedním dolarem na den. Obyvatelstvo se zde dělí do několika kmenů. Mezi nejvýznamnější etnické skupiny patří Bambarové, Maurové a Tuaregové, ale je jich zde mnohem více. Tuaregů je pouze necelé jedno procento, ale i tak měli na historii oblasti Sahelu a konfliktu v Mali velký vliv. Velký počet etnických skupin dokládá i to, že se zde hovoří celkem třinácti jazyky, úředním je francouzština (Lachout, 2014).

Tabulka 8: Vybrané údaje o Mali

	Hodnota	Pořadí na světě
Rozloha	1 240 192 km ²	25
Počet obyvatel	17 885 245	64
HDP na obyvatele	2 200 \$	204
Index lidského rozvoje	0,427	184
Počet nakažených HIV	130 000	40

Zdroj: CIA Factbook, 2017; Human Development Report, 2017

Obr. 13: Mapa Mali

Zdroj: CIA Factbook, 2017

3.4.1 Příčiny konfliktu

Mali získalo svoji nezávislost v roce 1960 a hned poté se v zemi prosadil socialismus. Ujalo se zde obecné přesvědčení, že za všechny problémy mohou francouzští kolonizátoři a socialismus je ta správná cesta, která je má pomoci vyřešit. Ovšem tato cesta nakonec vedla až téměř na pokraj ekonomické katastrofy a roku 1968 se tento režim už podobal spíše diktatuře. Vydržel až do roku 1990, kdy vypukly protirežimní demonstrace a o rok později vojenský puč vedl ke zrušení ústavy a rozpuštění vlády. Nyní nastala cesta k demokracii, vzniklo mnoho politických stran a začaly se konat svobodné volby. I přes to stát nefungoval tak jak měl. Hlavním důvodem byla korupce.

Jak již zde bylo zmíněno v úvodu, hlavní příčinou konfliktů byli Tuaregové. Tuaregové jsou kočovný národ Saharské Afriky, kromě severu Mali žijí ještě v Nigeru, Alžírsku, Libyi a Burkině Faso. Problémem byl vždy komplikovaný vztah mezi nimi a centrální vládou. Jelikož to jsou nomádi, koncept státu jim byl vždy cizí a odmítali se podrobit nadvládě. V každém státě byli po zavedení nějaké centrální vlády odsunuti na okraj společnosti. S odchodem kolonizátorů se pro ně nic nezměnilo. V Mali začali mít problém především s některými zákony. Problém pro ně představovali především daně a

cla, která zatěžovala jejich obchod s dobyt看em. Situace vyústila v první vojenské povstání v roce 1962. Armáda zde měla proti Tuaregům významnou převahu a šlo zde především o to ukázat nespokojenost a dát najevo nesouhlas s režimem. Další následovalo až roku 1990 a trvalo do roku 1996. Nazývá se Druhá Tuarežská rebelie a v první fázi zaznamenali rebelové několik menších vítězství. V další fázi se situace trochu zkomplikovala, jelikož se do konfliktu přidaly songhajské milice. Třetí fáze už byla charakteristická postupným návratem k míru. Další vzpoura nastala roku 2006, stála za ní skupina s názvem ADC. Skupině se povedlo obsadit dva vojenské tábory a s ukradenými zbraněmi uprchli k hranicím. Poté proběhly pod tlakem mezinárodní komunity mírová jednání, která se nazývají Alžírské dohody. Oproti bojům předchozím ze zde objevují nové prvky. Boje za svobodu Tuaregů se nyní mění na boje o kontrolu nad nelegálním obchodem a nově se zde vytváří obchod s kokainem (Illife, 2001; Zídek, 2004).

3.4.2 Občanská válka od roku 2012

Po několika letech příměří se situace opět vyhrotila v roce 2012. Po pádu režimu Muammara Kaddáfího v Libyi se do země začali vracet Tuaregové, kteří působili v jeho armádě. Tato ozbrojená skupina začala nabývat síly a sebevědomí a začala se razantněji stavět proti centrální vládě v Bamaku. Jedním z jejich požadavků bylo vytvoření samostatného státu Azawad na severu země. Tato skupina se poté ještě spojila se skupinou jihadistů, kteří měli za cíl proměnu země na islámský stát řídící se právem šaría. Konflikt naplno vypukl na jaře roku 2012 a překvapivá byla neschopnost malijské armády jakkoliv zakročit. Došlo to až k vojenskému puči a sesazení prezidenta. Krátce na ti byl Azawad vyhlášen skupinou rebelů jako nezávislý, ovšem nebyl nikým uznám. Nad nově vyhlášeným územím brzy převzala kontrolu radikální islámská skupina a snažili se svůj vliv rozšiřovat směrem na jih k hlavnímu městu. Nejvíce na sebe upozornili ničením súfijských hrobek v Timbuktu zapsaných na seznamu UNESCO, které radikálové považovali za projev modlářství a nesouhlasu s jejich verzí ortodoxního islámu (idnes.cz, 2012).

Obr. 14: Území Azawadu

Zdroj: The New York Times, 2012

V září roku 2012 požádal prozatimní prezident Traoré OSN o vojenskou pomoc, která by měla za účel zastavení postupu islamistů a navrácení Azawadu pod kontrolu malijské vlády. V lednu 2013 zahájila vojenskou intervenci ve své bývalé kolonii Francie. Kombinace leteckých zásahů a pozemních operací přinesla rychle obrat vojenské situace. V lednu se také k vyslání mise s názvem EUTM rozhodla Evropská unie. Tato mise má pomoci k obnovení jednoty a také má za úkol pozvednou úroveň malijské armády. V rámci této mise působili a stále ještě působí čeští vojáci. První mise se účastnilo celkem 34 českých vojáků, jednotky se zde střídají přibližně každých patnáct měsíců. V současné době se jedná o zvýšení počtu českých vojáků ze současných čtyř desítek až na 120. Vojáci zde během mise museli řešit několik krizových situací. Například v červnu roku 2017 se střetli s teroristy, kteří zaútočili na hotelový komplex a další jednotka musela použít zbraně při ochraně velitelství. Žádný z českých vojáků zde do současné doby zatím nepřišel o život (EuroZprávy, 2018; Lachout, 2014).

3.4.3 Mali po konfliktu

Konflikt trval ve větší či menší intenzitě do roku 2015. Jeho dozvuky lze pozorovat dodnes a není vyloučená ani jeho obnova. Konfliktem bylo zasaženo velké množství civilistů, což mělo za následek jejich migraci pryč ze země. Odhaduje se, že to mohlo být přes 300 000 uprchlíků. Nejčastěji utíkali před radikály ze severu země a přesouvali se do sousedních zemí, především do Burkiny Faso, Nigeru a Mauritánie. Další důsledek konfliktu se týkal vody a potravy. Oblast Sahary je velmi citlivá na jakékoli změny a právě ty přišly s velkou migrací osob v tomto regionu. Přesuny a velká koncentrace osob zde měla za následek znečištění vodních zdrojů, rychlé šíření nemocí, a tím se zde zvýšila potřeba humanitární pomoci. V současné době stále v zemi působí jednotky OSN a v rámci mise MINUSMA a probíhá několik humanitárních projektů zaměřených na humanitární pomoc a podporu rozvoje infrastruktury především na severu země (Lachout, 2014).

4 Afrika v 21. století

Afrika si ve druhé polovině dvacátého století prošla jedním z nejtěžších období své historie. Autoři Elbadawi a Sambanis uvádějí, že od druhé poloviny dvacátého století zasáhla nějaká forma občanského konfliktu 40 % států subsaharské Afriky. Za stejné období v těchto konfliktech zahynulo přes devět milionů lidí, z čehož bylo osm milionů civilistů. V současné době můžeme považovat za stále aktivní konflikty v Súdánu, Somálsku, Libyi a Mali. Mezi státy, kterým se konflikt vyhnul patří například Botswana, Kamerun, Keňa nebo Gabon. V těchto státech je prokazatelně lepší životní úroveň, což můžeme doložit daty z indexu lidského rozvoje z roku 2017. Pro tento index jsou klíčové hodnoty jako přístup ke vzdělání, dlouhý a zdravý život a životní standardy (Elbadawi, Sambanis, 2000)

Tabulka 9: Index lidského rozvoje v afrických státech bez konfliktu

Stát	Index lidského rozvoje
Botswana	0,717
Gabon	0,702
Keňa	0,590
Kamerun	0,556

Zdroj: Human Development index 2017

Tabulka 10: Index lidského rozvoje v afrických státech s konfliktem

Stát	Index lidského rozvoje
Jižní Súdán	0,388
Mali	0,427
Eritrea	0,440
Demokratická republika Kongo	0,457

Zdroj: Human Development index 2017

Dalším ukazatelem toho, v jakém stavu africké státy jsou může být HDP na obyvatele. V současné době nejvyšší HDP na obyvatele má Rovnická Guinea, která vlastní naleziště ropy v Guinejském zálivu. Dále se na předních pozicích nacházejí ostrovy Mauricius a Seychely díky významnému cestovnímu ruchu. Kromě těchto států jsou na tom ze Subsaharské Afriky dobře Botswana a Gabon, opět se jedná o státy, kde žádný konflikt nebyl. Botswana těží především z nalezišť diamantů a dobrých rozhodnutí tamní vlády, Gabon těží ropu, železnou rudu a má rozvinuté zemědělství. Naopak na posledních příčkách je Somálsko, Burundi a Niger. Zajímavostí je, že HDP na obyvatele některých afrických států bylo v roce 1960 srovnatelné nebo dokonce vyšší než asijských států. U mnoha z nich dokonce vyšší než HDP na obyvatele Číny. Ovšem z následného vývoje tohoto ukazatele můžeme vidět, jaké jsou v současné době mezi těmito regiony rozdíly. Za posledních 60 let se v Asii a Pacifiku tato hodnota průměrně zvětšila 65krát, zatímco v Subsaharské Africe pouze 12krát. V kapitole faktory vzniku občanských konfliktů uvádím, že v zemích s nízkým HDP na obyvatele je pravděpodobnost vzniku konfliktu vyšší. Toto tvrzení po prostudování dostupných dat mohu potvrdit. Ve většině zemí zasažených konfliktem je opravdu HDP v porovnání se státy bez konfliktu nízké s výjimkou Súdánu (The World Bank, 2018).

Tabulka 11: HDP na obyvatele Asie a Afriky v USD

Region	HDP na ob. 1960	HDP na ob. 2017
Asie a Pacifik	147,1	9 546,2
Subsaharská Afrika	130,9	1 553,8

Tabulka 12: HDP na obyvatele vybraných států v USD

Afrika	HDP na ob. 1960	HDP na ob. 2017	Nárůst
Dem. rep. Kongo	220,3	457,8	2,1x
Niger	132,7	378,1	2,8x
Súdán	124,5	2 898,5	23x
Asie			
Jižní Korea	158,2	27 105,1	171x
Thajsko	100,8	5 846,4	58x
Čína	89,5	8 062,2	90x

Zdroj: The World Bank, 2018

Tento nerovnoměrný vývoj můžeme vysvětlovat několika různými příčinami. Příčinou je samozřejmě i značný výskyt občanských konfliktů. Po osamostatnění v některých státech proběhl ne příliš úspěšný pokus o zavedení demokracie a tržní ekonomiky. Státy byly ponechány na pospas samy sobě bez jakékoliv zkušenosti se svobodným a demokratickým vládnutím, z čehož vznikla vysoká míra korupce přítomnost nelegálního obchodu a také velká nerovnost uvnitř států. Orientace obchodu zaměřená na vývoz primárních komodit také nefunguje, jak by měla, jelikož africké země mají z vývozu jen velmi malé procento. Autor Amato uvádí, že jednou z příčin chudoby Afriky je také nadměrné bohatství Západu. V současné době jsou nejbohatší státy světa 100krát bohatší než nejchudší státy Afriky, zatím co před 100 lety byly bohatší pouze 9krát. K současnému stavu přispěla také studená válka. Mocnosti se snažily v Africe prosadit svůj vliv, snažily se vměšovat do různých záležitostí a nenechaly tak kontinent rozvíjet se svým vlastním směrem. Jako velký problém zde již byla zmíněna korupce. Nevládní organizace Transparency International sestavuje od roku 1995 index vnímání korupce. V roce 2017 se na nejspodnějších pozicích v tomto žebříčku objevovaly právě africké státy. V rozsahu indexu znamená 0 nejvyšší korupci a naopak 100 nejnižší. Somálsko v tomto žebříčku obsadilo poslední pozici s hodnotou neuvěřitelných 9. Naopak nejlépe z celé Afriky na tom byla Botswana s hodnotou 61 a 34. místo na celém světě. Druhá nejlepší byla překvapivě Rwanda, která se po skončení genocidy dokázala v poledních letech celkem vzpamatovat (Amato, Pozzi, 2007; Transparency International, 2017; Záhořík, 2010).

Tabulka 13: Index vnímání korupce ve vybraných afrických státech

Stát	Hodnota	Pořadí na světě
Somálsko	9	180
Jižní Súdán	12	179
Súdán	16	175
Eritrea	20	165
Dem. rep. Kongo	21	161
Mali	31	122
Etiopie	35	107

Zdroj: Transparency International 2017

Dalším ukazatelem, ve kterém Afrika za zbytkem světa výrazně zaostává je počet vysokoškolsky vzdělaných obyvatel a vzdělávání obecně. Problémem je nejen nízký počet vysokoškolsky vzdělaných, ale především obrovský odliv z nejchudších a rozvojových zemí směrem na Západ. Podle OSN z Afriky odchází i více jak 70 % vysokoškoláků. Nejčastěji odchází lékaři, kterých je zde už tak velký nedostatek. Tato migrace vysokoškoláků způsobuje africkým ekonomikám ročně ztrátu až šest miliard dolarů. Nejvyšší podíl vysokoškoláků na obyvatele je v severních státech Afriky, naopak v Subsaharské Africe v nejzaostalejších státech hodnoty stále nepřesahují jedno procento. Počet negramotných osob se ve 21. století stále snižuje, ovšem rozdíl oproti vyspělým zemím je stále velký. Problém je v nedostatku škol, nedostatku kvalifikovaných učitelů, špatné bezpečnostní situaci a také v tom, že asi 180 milionů dětí po celé Africe musí pracovat a na školu už nemají čas. Snížení negramotnosti a zvýšení počtu osob se středním a vysokoškolským vzděláním může být cesta jak Africe pomoci. S rostoucí vzdělaností rostou příjmy, zrychluje se zavádění nových technologií a tím i ekonomický růst. Dále může mít vzdělání vliv také na prevenci proti nemocem, které jsem zde obrovským problémem a také může posilovat politickou angažovanost a tím dosáhnout větší míry demokracie a zamezit neustálým státním převratům (The World Bank, 2017).

Tabulka 14: Procento vysokoškolsky vzdělaných obyvatel ve vybraných státech

Stát	% vysokoškolsky vzdělaných
Libye	11,89
Keňa	3,4
Botswana	2,02
Súdán	1,87
Mali	0,78
Rwanda	0,53
Dem. rep. Kongo	0,46

Zdroj: The World Bank, 2017

5 Dopad občanských konfliktů na soudobou Evropu

Afrika a Evropa se navzájem ovlivňují už od dob prvních námořních plaveb Evropanů na tento kontinent. V některých historických etapách bylo vzájemné ovlivnění menší, jindy zase větší. V současném globalizovaném světě můžeme říci, že toto ovlivnění je ve 21. století největší, jaké kdy bylo.

5.1 Migrační krize

O současnou migrační krizi v Evropě můžeme mluvit od roku 2014. Jedná se o největší migraci osob po druhé světové válce. Naplno propukla v roce 2015, kdy byla vlna migrantů mířících do Evropy největší. V současné době migrantů ubývá z důvodu opatření Evropské unie a nejvíce zasažených států. Podle UNHCR bylo v Evropě od roku 2014 více jak 1,8 milionů žadatelů o azyl. UNHCR také uvádí, že v současné době je na celém světě necelých 69 milionů lidí ve stavu, kdy byli donuceni opustit své domovy. Tato uprchlická vlna byla spuštěna řadou násilných konfliktů ve světě a působením teroristických organizací, před kterými lidé utíkají. Během roku 2015 bylo nejvíce žadatelů o azyl ze Sýrie, kde už od roku 2011 probíhá ozbrojený konflikt. Co se týče afrických států nejvíce žadatelů pocházelo z Eritrei a Nigérie. Eritrejců mířících do Evropy bylo podle Eurostatu více jak 25 000, Nigerijců bylo o něco méně jak 25 000.

Velkým problémem kromě počtu migrantů byly jejich nerovnoměrné toky do jednotlivých evropských států. Z více jak jednoho milionu migrantů, žádalo o azyl půl milionu z nich v Německu. Druhým nejžádanějším státem bylo v roce 2015 Maďarsko. Když ovšem srovnáme počet obyvatel s počtem žadatelů vyjde nám, že nejvíce žadatelů na 100 000 obyvatel mají právě v Maďarsku, kde se jedná o 1799 žadatelů na 100 000 obyvatel. Těsně za Maďarskem je v této tabulce Švédsko s 1667 žadateli, zatímco Německo je až šesté s 587 žadateli. Podle Eurostatu z celkového počtu žadatelů v roce 2015 azyl skutečně dostala pouze více jak čtvrtina migrantů. Konkrétně Evropská Unie přijala 292 540 uprchlíků. Nejvíce jich bylo ze Sýrie, ovšem druhý největší počet byl z Eritrei. Po tomto roce uprchlíků mířících do Evropy výrazně ubylo z důvodu posílení hranic v rizikových oblastech (UNHCR, 2018; Eurostat 2015).

Tabulka 15: Počet přijatých uprchlíků evropskými státy v roce 2015

Stát	Počet
Německo	140 910
Švédsko	32 215
Itálie	29 615
Francie	20 630
Nizozemsko	16 450
Velká Británie	13 905

Zdroj: Eurostat, 2015

Ze států Subsaharské Afriky směrem do Evropy uteklo mezi lety 2010–2017 přibližně 970 000 migrantů. V souvislosti a těmito migranty je potřeba rozlišovat mezi uprchlíky, kteří utíkají ze zemí zasažených nějakým konfliktem a migranty ekonomickými, kteří do Evropy míří s vidinou lepšího života. Afričané do Evropy nejčastěji volí trasu přes Maroko a Středozemní moře směrem ke španělským břehům. Druhá varianta cesty je přes Libyi a středozemní moře směrem do Itálie. Například do Maroka se mohou obyvatelé Mali, Guineje a Pobřeží Slonoviny dostat bez jakéhokoliv víza a přes moře se dopravují na malých gumových člunech, které převázejí někdy i více jak 50 osob. Podniknutí této cesty je většinou velmi nebezpečné a dochází při ní ke ztrátám na životech. Eurostat uvádí, že v roce 2015 při cestě přes Středozemní moře zemřelo 3770 osob. Ti, kteří moře přeplují a jsou chyceni na pobřeží Španělska nebo Itálie jsou okamžitě deportováni zpět do Maroka. Tato cesta bývá pro chudé Afričany finančně velmi nákladná. Deník Bild uvádí, že pašeráci nabízejí za 1000 euro tři pokusy, jak se dostat do Španělska, za dvojnásobek už převoz garantují. I přes nejistotu, kterou migrace představuje se každý den vydávají další Afričané směrem do Evropy za lepším životem. Například v Senegalu, Ghaně a Nigérii více jak třetina obyvatel tvrdí, že pokud budou mít příležitost a finance, tak skutečně plánují migraci. Toto zjištění představuje pro Evropu velký problém. Pokud se v následujících letech nic zásadního nezmění můžeme očekávat další velké migrační vlny.

Tabulka 16: Země původu migrantů ze Subsaharské Afriky žijících v Evropě

Stát	Počet
Nigérie	390 000
Jihoafrická republika	310 000
Somálsko	300 000
Senegal	270 000
Ghana	250 000
Angola	220 000
Keňa	180 000
Dem. rep. Kongo	150 000
Kamerun	150 000

Zdroj: Pew Reseach Center, 2018

Obr. 15: Migranti na cestě do Španělska

Zdroj: Novinky.cz, 2018

5.2 Finanční pomoc

V současné době míří do Afriky každým rokem pomoc ve výši 134 miliard dolarů od oficiálních vládních humanitárních organizací. Další částky dostávají od neziskových organizací, které fungují nezávisle na státních orgánech. Problémem humanitární pomoci je neefektivní využívání těchto peněz. Například neustálé válčení stálo africké státy mezi lety 1990–2005 přibližně stejně tolik peněz, jako byla výše humanitární pomoci. Díky válkám jsou velké výdaje na zbrojení, zdravotnictví a investice v postižených zemích se snížily prakticky na minimum.

V rozvojových zemích, ve kterých není veden žádný konflikt, mizí miliony dolarů ročně na splácení půjček. Objem peněz, které si africké státy v zahraničí půjčily se v posledních letech stále zvedal. V roce 2012 to bylo až 23 miliard dolarů. Problémem je, že až dvě třetiny těchto půjček mají na svědomí soukromé bankovní instituce. Tyto instituce často využívají špatné ekonomické situace v Africe a nasazují vysoké úrokové sazby. Státy se tak dostávají do začarovaného kruhu neustálého půjčování. Stále více také přibývají půjčky od vlád jednotlivých států Západu.

Nezanedbatelná částka zmizí každý rok z afrických rozpočtů také díky nezákonným peněžním únikům. Jedná se až o 35 miliard dolarů ročně, což je o 50 % více než činí průměr všech ostatních rozvojových zemí. Korupce ve státních sférách již zde byla probírána, ovšem na této částce se ve velké míře podílejí nadnárodní společnosti díky daňovým únikům spojeným s využíváním daňových rájů. Afrika trpí využíváním nadnárodních korporací. Tyto společnosti se tváří, že Africe pomáhají, ovšem efekt je často opačný. Tyto společnosti sice často pomáhají budovat místní infrastrukturu a nabízejí místním lidem nové pracovní pozice, ale také vytlačují místní společnosti a díky mnohaletým daňovým úlevám vydělají více než zde investují. V mnoha případech se stává, že po skončení daňových úlev se společnosti sbalí a přesunou svůj provoz jinde. Afrika je bohatá na nerostné suroviny, a právě se zneužíváním jejich těžby se můžeme setkat nejčastěji.

V Guinei se nacházejí jedny z největších zásob bauxitu na světě. Podle mezinárodního měnového fondu se daň z těžby této horniny pohybují mezi 45 až 65 procenty. Roční objem vytěženého bauxitu v Guinei tvoří přibližně 1,4 miliardy dolarů. Problém nastává v tom, že místní těžbu ovládá uskupení západních společností a při

využívání daňových úlev získá Guinea pouze 48 milionů. Dalším příkladem může být těžba ropy v Nigérii. Ekonomika je zde na ropném průmyslu velmi závislá a tvoří až 75 % jejich příjmů. Nigérie by tak měla na ropném průmyslu vydělat a být na tom ekonomicky podobně, jako jiné ropné velmoci. Situace je zde ovšem taková, že zde žije více jak 60 % obyvatel pod hranicí chudoby. Za tento stav může špatné přerozdělování příjmů, vysoká korupce a opět činnost nadnárodních ropných společností, u kterých se setkáváme s podobným problémem, jako u těžby bauxitu v Guinei (Health Poverty Action, 2014).

Tabulka 17: Roční příjmy afrických ekonomik

Typ příjmu	Částka v milionech USD
Oficiální humanitární pomoc od OECD	29,1
Humanitární pomoc od zemí mimo OECD	0,4
Soukromé granty	9,9
Vládní půjčky	23,4
Půjčky pro soukromý sektor	8,3
Příjem z akcií a směnek	16,2
Přímé zahraniční investice	23,2
Převody finančních prostředků z ciziny	18,9
Příjem ze splacených dluhů	4,3

Tabulka 18: Roční výdaje afrických ekonomik

Typ příjmu	Částka v milionech USD
Splácení dluhů	21
Investice do fondu rezerv	25,4
Zisk mezinárodních společností	46,3
Nezákonné peněžní úniky	35,3
Převody financí do ciziny	3
Emigrace vysokoškoláků	6
Nelegální těžba	17
Nelegální rybaření a lov	1,7
Adaptační opatření na změny klimatu	36,6

Zdroj: Health Poverty Action, 2014

Závěrem můžeme říci, že Evropa a Západ se snaží skrze humanitární pomoc zlepšit ekonomickou situaci a životní úroveň v Africe, ale narážejí na neefektivitu těchto finančních injekcí. Pokud k hodnotám v tabulce příjmů přičteme ještě příjmy od neziskových organizací, tak roční příjmy budou podobné jako roční výdaje. Z toho vyplývá, že současná finanční pomoc nevede k nějaké dramatickému zlepšení situace, ale pouze k udržení situace současné. Část peněz investovaných do Afriky se tak vrací zpět do Evropy a na Západ v podobě zisků nadnárodních korporací. Tyto korporace mohou mít větší vliv jak samotné státy a jde jim především o maximalizaci svých zisků, nikoliv o pomoc rozvojovým zemím (Health Poverty Action, 2014).

5.3 Vojská pomoc

V dnešní době, kdy se Západ snaží udržet ve světě mír za pomoci mezinárodních organizací jako je například OSN a NATO, jsou každým rokem vysílány do oblastí zasažených konfliktem stovky vojáků. Tyto mírové mise jsou finančně velmi nákladné a každým rokem při nich umírají vyslaní vojáci. Vojské jednotky jsou poskytovány členskými státy na základě dobrovolnosti. Například rozpočet OSN na tyto mise v současné době každý rok přesahuje sedm miliard USD.

Od začátku 21. století v Africe proběhlo, nebo stále ještě probíhá celkem čtrnáct misí OSN, což je stejně, jako za to samé období na všech ostatních kontinentech dohromady. Z těchto čtrnácti operací OSN je devět stále aktivních. Kromě OSN se zapojuje i NATO, která má v současné době misi v Somálsku. Nejdéle probíhající operací je mise na území Západní Sahary, kde probíhá územní spor mezi Marokem a osvobozeneckým hnutím, které marockou suverenitu neuznává. Jednotky OSN zde působí již od roku 1991. Naopak nejnovější misí je ta ve Středoafričské republice, která začala v roce 2014. Čeští vojáci se v současné době nacházejí pouze v Mali, o čemž již bylo pojednáváno v kapitole o konfliktu v Mali. I když udržování míru stojí Evropu a Západ ročně miliardy dolarů a než vždycky se zabránit konfliktu podaří, myslím si, že pořád je to levnější než následně pomáhat Africkým státům vzpamatovat se z konfliktu proběhlého (United Nations, 2018; idnes.cz, 2017).

Tabulka 19: Probíhající mise OSN na území Afriky

Stát	Konflikt	Zahájení
Západní Sahara	Okupace Západní Sahary Marokem	1991
Libérie	Druhá občanská válka v Libérii	2003
Súdán	Konflikt v Dárfúru	2007
Dem. rep. Kongo	Druhá válka v Kongu	2010
Súdán	Konflikt v Jižním Kordofánu	2011
Jižní Súdán	Druhá súdánská občanská válka	2011
Libye	Občanská válka v Libyi	2011
Mali	Občanská válka v Mali	2013
Středoafriická republika	Občanská válka ve Středoafř. republice	2014

Zdroj: United Nations, 2018

Obr. 16: Čeští vojáci připravující se na misi v Mali

Zdroj: ČT24, 2013

Závěr

Konflikty a státní převraty se dotkly téměř všech států Afriky. Tyto problémy neustále brzdí kontinent v rozvoji. Státy, kde žádný konflikt nebyl, mají prokazatelně vyšší životní úroveň. Problematika občanských konfliktů v Africe je značně komplexní. U většiny konfliktů, které proběhly nebo na kontinentu stále probíhají nelze určit jednoznačnou příčinu. Ve většině případů je těch příčin hned několik. Současné dění v Africe je do jisté míry stále ovlivňováno koloniální minulostí. Právě po dokončení dekolonizace můžeme sledovat největší nárůst válek a menších či větších konfliktů. Za jednu z příčin můžeme označit nepřirozeně vytyčené hranice kolonizátorů, ovšem více jak polovina konfliktů byla vedena vnitrostátně.

Za nejvýznamnější faktory občanských konfliktů tedy považujeme etnickou a náboženskou identitu, boj o politickou moc a boj o nerostné bohatství jednotlivých zemí. K těmto faktorům je většinou potřeba k vypuknutí konfliktu součinnost ještě několika dalších faktorů. Jedná se především o krizi státu, krizi vládnutí a krizi identity, přičemž všechny zmíněné krize chápeme jako vzájemně provázané a spolupůsobící jevy. Tyto krize mohou mít ještě několik variant. Například u krize státu se můžeme setkat s tím, že stát má příliš silnou roli, jako v případě Etiopie, nebo příliš slabou nebo dokonce absentující roli, jako v případě Súdánu. Pokud tedy stát vstupuje až příliš do života jeho obyvatel, tak se mohou vytvořit skupiny, které se s takovouto vládou neztotožní a může se vyskytnout konflikt. Naopak slabý stát není schopný zajistit základní funkce a kontrolní mechanismy, které by konfliktům předcházely.

V řadě zemí zmítaných vnitřním konfliktem se hroutí státní monopol na organizované násilí a válka se dostává do soukromých rukou. V postmoderním konfliktu bojují vedle vládních vojsk různé polovojenské skupiny, jež jsou definované kmenově nebo nábožensky. Jejich vojenské aktivity jsou často zájmově propojeny s mnohdy rozsáhlou kriminální činností jako je loupení, únosy, pašování embargovaných materiálů a zbraní, obchod s drogami, rozkrádání a prodej humanitární pomoci. Často se také setkáváme s tím, že se tyto skupiny dopouštějí těch nejhorších zločinů proti lidskosti. Občanské války si za celou dobu trvání vyžádaly už velké množství obětí a měly obrovský ekonomický dopad. K tomu, aby se situace uklidnila a žádné další konflikty nevznikaly, je potřeba posílení demokracie a decentralizace států, princip

spravedlnosti při rozdělování zisků z těžby surovin, depolitizace etnicity a posílení občanské společnosti. Je zřejmé, že řada afrických států je teprve na začátku tohoto procesu. V poslední řadě budou africké konflikty dále ovlivňovány globálním kontextem. V současné době však lze předpokládat, že světové mocnosti a mezinárodní organizace budou mít zájem na udržení míru v afrických zemích. Motivací by měly být ekonomické důvody a také náprava jejich selhání z minulosti, jako například při genocidě ve Rwandě.

Budoucnost Afriky se může vyvíjet několika možnými směry. Jedním z nich je ten, že se nezmění jednání ze strany Západu a situace v Africe se bude neustále zhoršovat. Další konflikty budou stále vznikat a lidé budou umírat. Pokud se k tomu přidají ještě nepříznivé přírodní faktory jako suchu způsobující neúrodu a nedostatek pitné vody, tak může dojít ke katastrofě globálních rozměrů. Takto zasažená Afrika by měla za následek další migrační vlny směrem do Evropy, ovšem daleko větších rozměrů, než byly doposud. Kontinent by se postupně vyliďňoval a naopak Evropa by byla migranty přesycená. Africké národy by postupně zanikaly, zatímco evropské kultury by byly narušovány kulturami nově přichozích migrantů, což by ve většině států mohlo mít za následek růst popularity různých extrémistických stran vystupujících proti migrantům. Samozřejmě by to mělo také obrovský dopad na ekonomiku evropských států.

Druhou variantou může být, že situace v Africe zůstane taková jaká je nyní, nezhorší se, ani se nezlepší. V tomto případě by jsme byli svědky podobného vývoje, jaký probíhá od začátku 21. století. Migrační vlny by byly v některých letech větší a jindy zase menší v závislosti na momentálním dění v Africe a na chování jednotlivých států, které přijímají stále nová a nová opatření pro omezení přijímání uprchlíků. Otázka uprchlíků vyvolává v Evropě stále rozpory, jelikož státy se nemohou shodnout na jednotném stanovisku. Tyto rozpory by dále mohly vést k dalšímu rozpadu Evropské unie. V roce 2017 se po Brexitu rozhodla opustit Evropskou unii Velká Británie a jedním z důležitých témat tohoto vystoupení bylo i přijímání uprchlíků. Podobné smýšlení můžeme do jisté míry pozorovat i v České Republice, i když se nás v současné době rozdělování uprchlíků až tak netýká.

Třetí variantou může být pozitivní vývoj. Politika Západu se změní, konflikty ustanou a Afrika se konečně začne vyvíjet správným směrem. Tento vývoj by byl běh na dlouhou trať. Byla by k němu potřeba součinnost několika faktorů. Zefektivnění humanitární pomoci, skončit s neustálým zadlužováním, k čemuž se některé státy dostaly kvůli špatné ekonomické situaci, a nyní se z těchto problémů samy nedokáží dostat. Je potřeba zastavit drancování přírodního bohatství západními společnostmi, což může být velký problém, jelikož některé nadnárodní koncerny mají větší moc, než některé státy. Je potřeba zastavit hromadou migraci elit směrem na Západ a vytvořit pro ně v Africe vhodné pracovní příležitosti a obecně snížit počet migrantů, jelikož až 70 % migrantů jsou muži v produktivním věku, což znamená, že tento faktor představuje pro Afriku další oslabení. Za reálné změny ze strany Západu považuji zefektivnění humanitární pomoci a pomoc při řešení dluhů. Za komplikovaný považuji vztah s nadnárodními společnostmi. Bylo by potřeba, aby tyto společnosti nemyslely pouze na svůj vlastní zisk, ale také na prospěšnost místním obyvatelům. Možná by ke zlepšení situace stačilo pouze to, aby jeden jediný stát dokázal svůj vývoj obrátit správným směrem, a dokázal by tak něco podobného, co v druhé polovině minulého století dokázaly některé asijské státy. Tento stát by se tak stal pozitivním příkladem pro ostatní a pomohl by jim ukázat správný směr a cestu. Afrika by se tak stala více rozvinutým kontinentem, ubylo by lidí trpících chudou a státy by se staly soběstačnými a nezávislými na pomoci Západu.

Cílem této bakalářské práce bylo vymezení pojmu občanské konflikty, stručné popsaní africké historie, analýza vybraných konfliktů a následného vývoje v Africe a v poslední řadě analýza dopadu konfliktů na soudobou Evropu. Cíle práce se podařilo naplnit vzhledem k poměrně velkému množství dostupné literatury a internetových zdrojů a také šířky celého tématu bakalářské práce. Konflikty jsem se snažil vybrat takové, které se příčinami vzniku alespoň trochu liší. Závěrem tedy mohu říci, že se mi mnou vytyčené cíle práce povedly naplnit a práce mi pomohla více pochopit složitou problematiku občanských konfliktů v Africe. Díky této práci jsem si také uvědomil, jakým způsobem může konflikt vypuknutý v Africe ovlivňovat i lidi na druhém konci planety.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

AMATO, Giuliana., POZZI, Lucia. *Je jiný svět možný?: cesta k pochopení a změně*.

Brno: Masarykova dělnická akademie, 2007. ISBN: 978-80-7239-210-0

BINKOVÁ, Kristýna a Josef KRAHULEC. *Vznik, průběh a důsledky občanské války*.

Brno, 2016. Univerzita obrany, Fakulta vojenského leadershipu

DALLAIRE, Roméo. *Podat ruku ďáblovi: příběh poslední genocidy 20. století*. Praha:

Malvern, 2014. ISBN 978-80-87580-81-3

GEDLU, Mesfin. *Subsaharská Afrika: problémy demokracie, nacionalismu a mezinárodních vztahů*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1998. ISBN 80-858-6442-8

ILIFFE, John. *Afrika a Afričané: dějiny kontinentu*. Praha: Vyšehrad, 2001, s. 228-256.

ISBN 80-7021-468-6

KLÍMA, Jan. *Dějiny Afriky. Dějiny Afriky*. Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 62-

78, 91-116, 273-404, 450-457, 531-533. ISBN 978-80-7422-189-7

LACINA, Karel. *Nejnovější dějiny Afriky*. Praha: Svoboda, 1987, s. 473-578

MOJDL, Lubor. *Etiopie: Stručná historie států*. Praha: Libri, 2005. Stručná historie

států. ISBN 80-727-7221-X

OLIVER, Roland. *The African experience: from Olduvai Gorge to the 21st century*. 2nd

ed. Boulder, Colo.: Westview Press, 2000, s. 215. ISBN 978-0813390420

REID, Richard J. *Dějiny moderní Afriky: od roku 1800 po současnost*. Praha: Grada,

2011, s. 30-37, 128-163, 244-260. ISBN 978-80-247-3079-0

ŠLACHTA, Mojmír, Tomáš BURDA a Milan HOLEČEK. *Ohniska napětí ve světě*.

Praha: Kartografie Praha, 2007, s. 180-182. ISBN 978-80-7011-926-6

ZÁHOŘÍK, Jan. *Subsaharská Afrika a světové mocnosti v éře globalizace*. Praha:

Nakladatelství Lidové noviny, 2010. ISBN 978-80-7422-021-0

ZÁHOŘÍK, Jan. *Dějiny Rwandy a Burundi*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012, s. 63-116. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-175-0

ZÁHOŘÍK, Jan. *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Praha: Karolinum, 2012, s. 14-45, 63-77, 100-116, 130-135, 159-217. ISBN 978-80-246-1961-3

ZÍDEK, Petr. *Mali - stručná historie států*. 1. Libri, 2004. ISBN 80-7277-277-5.

Internetové zdroje

BBC NEWS. *Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts*[online]. 2016 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>

BBC NEWS. *The war in the desert*[online]. 2018 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: https://www.bbc.co.uk/news/resources/idt-sh/war_in_the_desert

BOWER, Bruce. *A look at Rwanda's genocide helps explain why ordinary people kill their neighbors* [online]. 8.9. 2017 [cit. 2018-06-12]. Dostupné z: <https://www.sciencenews.org/article/rwanda-genocide-psychology-murder>

BROOKS, Aaron. *UN to blame for Ethiopia-Eritrea border crisis, analyst says* [online]. 13.3 2018 [cit. 2018-06-12]. Dostupné z: <https://eastafricamonitor.com/un-to-blame-for-ethiopia-eritrea-border-crisis-analyst-says/>

CENTRAL INTELLIGENT AGENCI. *The world fakt book*[online]. 2017 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

ČT24. *Kde byla EU během krize v Mali?*[online]. 2013 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/nazory/1112708-kde-byla-eu-behem-krize-v-mali>

ELBADAWI, Ibrahim a Nicholas SAMBANIS. Why Are There So Many Civil Wars in Africa? Understanding and Preventing Violent Conflict. *Journal of Peace Research* [online]. 2000,[cit. 2018-11-21].

EUROSTAT. *Imigration*[online]. 2015 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/searchp_auth=oDYbiuF3&p_p_id=estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet&p_p_lifecycle=1&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&_estatsearchportlet_WAR_estatsearchportlet_action=search&text=Immigration+

EUROZPRÁVY. *Do Česka se vrátilo třicet vojáků z mise v Mali* [online]. 2018 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://eurozpravy.cz/domaci/armada-a-policie/234640-do-ceska-se-vratilo-tricet-vojaku-z-mise-v-mali-do-stretu-s-nepritelem-se-vubec-nedostali/>

EXPLORING AFRICA. *Colonialism Brings New Borders for Africa* [online]. 2018 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <http://exploringafrica.matrix.msu.edu/colonial-exploration-and-conquest-in-africa-explore/>

HEALTH POVERTY ACTION. *The true story of Africa's billion dollar losses* [online]. 2014 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://www.healthpovertyaction.org/wp-content/uploads/downloads/2014/07/Honest-Accounts-report-v4-web.pdf>

HUMAN DEVELOPMENT REPORT. *Global Human Development Indicators* [online]. 2017 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/countries>

IDNES.CZ. *Na mírové mise půjde méně peněz, rozhodlo shromáždění OSN* [online]. 2017 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/valne-shromazdeni-osn-schvalilo-snizeni-rozpoctu-mirovych-misi-pxx-/zahranicni.aspx?c=A170701_064315_zahranicni_pku

LACHOUT, David. *Mali: ohlédnutí za konfliktem*. Africký informační portál [online]. 2014, 30.8.2014 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <http://africkyportal.cz/clanky/mali-ohljednuti-za-konfliktem>

MAPS ON THE WEB. *Number of wars and conflicts in Africa since 1950* [online]. 2015 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://mapsontheweb.zoom-maps.com/post/132212022101/number-of-wars-conflicts-in-africa-since-1950>

MÁNERT, Oldřich. *Jižní Súdán svírá hlad. Stovky tisíc lidí hledají spásu v Ugandě* [online]. Idnes.cz 26.6. 2017 [cit. 2018-06-12]. Dostupné z: https://zpravy.idnes.cz/jizni-sudan-hlad-obcanska-valka-uprchlici-uganda-fui-/zahranicni.aspx?c=A170624_113140_zahranicni_ert

NOVINKY.CZ. *Migranti z Afriky se valí do Evropy přes* [online]. 2018 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/487077-migranti-z-afriky-se-vali-do-evropy-pres-maroko-varuje-nemecka-tajna-sluzba.html>

PEW RESEACH CENTER. *At Least a Million Sub-Saharan Africans Moved to Europe Since 2010* [online]. 2018 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z:

<http://www.pewglobal.org/2018/03/22/at-least-a-million-sub-saharan-africans-moved-to-europe-since-2010/>

PROKOPOVÁ, Květa. *Dárfúr - příčiny probíhajícího konfliktu* [online]. E-polis.cz, 13.12. 2010 [cit. 2018-06-12]. Dostupné z:<http://www.e-polis.cz/clanek/darfur-priciny-probihajiciho-konfliktu.html> , ISSN 1801-1438

RUDINCOVÁ, Kateřina. *Konflikt v Jižním Súdánu: příčiny a možnosti řešení. Mezinárodní politika* [online]. 11.09.2016 [cit. 2018-11-21]. Dostupné z: <https://www.iir.cz/article/konflikt-v-jiznim-sudanu-priciny-a-moznosti-reseni>

SCIENCE NEWS. *Rwanda genocide* [online]. 2017 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://www.sciencenews.org/article/rwanda-genocide-psychology-murder>

THE EAST AFRICA MONITOR. *UN to blame for Ethiopia-Eritrea border crisis* [online]. 2018 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://eastafricamonitor.com/un-to-blame-for-ethiopia-eritrea-border-crisis-analyst-says/>

THE NEW YORK TIMES. *All Hail Azawad* [online]. 2012 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://opinionator.blogs.nytimes.com/2012/04/10/all-hail-azawad/>

THE NEW YORK TIMES. *The Tough Task of Defining Sudan's North-South Border* [online]. 2011 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/interactive/2011/01/16/world/africa/sudan-graphic.html?ref=sudan>

THE WORLD BANK. *GDP per capita* [online]. 2018 [cit. 2018-11-28]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?end=2017&start=1960>

TRANSPARENCI INTERNATIONAL. *Corruption Perceptions index* [online]. 2017 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/Corruption-Perceptions-Index-2017.pdf>

UHCR. *The UN refugee agency* [online]. 2018 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z: <https://data2.unhcr.org/en/situations>

UNITED NATIONS. *Africa* [online]. 2018 [cit. 2018-11-30]. Dostupné z:

<http://www.un.org/en/sections/where-we-work/africa/index.html>

WIKIPEDIA. *African civilizations map imperial* [online]. 2009 [cit. 2018-11-28].

Dostupné z: https://www.google.cz/search?q=African-civilizations-map-imperial&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjDrYu8voffAhWDyaQKHecQBfsQ_AUIDigB&biw=1280&bih=609#imgsrc=7TRVZR9_1R9zMM

WIKIPEDIA. *Eritrean War of Independence* [online]. 2018 [cit. 2018-11-28]. Dostupné

z: https://en.wikipedia.org/wiki/Eritrean_War_of_Independence